CONSTANȚA CRISTEA
MIHAELA PINTILIE

IULIAN CRISTEA
LOREDANA DIMA

INIȚIERE ÎN ARTA CREAȚIEI LITERARE

învățământ primar

EDITURA SF. MINA
IAȘI, 2004

Scanned with OKEN Scanner

Constanța Cristea
Mihaela Pintilie

Iulian Cristea
Loredana Dima

INIȚIERE ÎN

ARTA CREAȚIEI LITERARE

- învățământ primar -

Cristea Vlad

Editura Sf. Mina, Iaşi
2004

Scanned with OKEN Scanner

Cristea Constanța
- înv. gr. I, Şcoala „Otilia Cazimir", Iaşi

Cristea Iulian
- înv. gr. I, Şcoala „Titu Maiorescu", Iaşi

Pintilie Mihaela
- institutor, Şcoala „Otilia Cazimir", Iaşi
- licențiată a „Facultății de Litere", Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi

Dima Loredana
- institutor, gr. II, Şcoala „Titu Maiorescu", Iaşi
- licențiată a "Facultății de Psihologie", Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi

Tehnoredactare computerizată:
Remus Ursache, Ovidiu Olenici

Copertă:
Remus Ursache

Copyright © Editura SF. MINA Iaşi, 2004
ISBN 973-7901-01-0

Editura SF. MINA Iaşi
CP 130, OP 1 Iaşi, Cod 700750
Tel: 0232/222810; Tel/Fax: 223919

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Argument

Motto:
„Satisfacția nu constă în succesul repurtat de creația realizată, ci în însuşi actul creației."

(Jack London)

Compoziția reprezintă unul dintre cele mai de preț instrumente ale activității intelectuale, fiind una dintre cele mai răspândite preocupări ale copiilor şi adulților îndrăgostiți de creație, de oprimarea inefabilului, de căutarea de sine.

Compunerea este prilej de reflecție, meditație, îndeamnă la dialog cu sine, şi fără pretenția de a spune lucruri mari sau definitive, aduce un fragment din sufletul ascuns între cuvinte.

Am conceput această lucrare având în vedere **predarea integrată** a limbii române care are la bază principiul comunicativ – funcțional. Compozițiile propuse încearcă a fi imbolduri pentru creație, surse de inspirație, „drumuri" spre ceea ce „căutăm" fiecare din noi.

Sugestiile de compuneri sunt precedate de exerciții creative pregătitoare, care au rolul de a conştientiza şi valorifica materialul lingvistic şi ideatic de care dispune copilul.

Lucrarea de față este structurată pe curriculum actual şi se doreşte a fi o provocare spre creație, dar şi un material informativ auxiliar la îndemâna cadrelor didactice, a şcolarilor mici şi a părinților.

Autorii

Cuprins

I. **Compoziţiile în şcoală** 7
1. Scopul compoziţiilor 7
2. Factorii implicaţi în formarea deprinderii de a compune 7
3. Locul şi rolul compoziţiilor în ciclul primar 7
4. Clasificarea compoziţiilor 9
5. Etapele elaborării compoziţiilor 10

II. **1. Activităţi pregătitoare pentru a forma deprinderea de a compune** 12

2. Dezvoltarea capacităţilor creatoare 16

3. Demersuri metodologice 21

III. **Felul compoziţiilor. Exemplificări** 22
A. Scrierea funcţională 22
Scrisoarea 22
Felicitarea 28
Biletul 28
Invitaţia 29
Telegrama 29
B. Scrierea imaginativă 30
a. Compoziţii prin analogie 30
b. Compoziţii cu cuvinte/propoziţii de sprijin 31
c. Compoziţii cu început/final dat 37
d. Compoziţii după tablouri 43
e. Compoziţii pe baza desenelor proprii 47
f. Compoziţii pe baza unui text literar cunoscut 49
g. Compoziţii pe baza unor proverbe, zicători, ghicitori, maxime 53
h. Compoziţii pe baza impresiilor proprii 57
i. Compoziţii pe baza unui plan dat 70
j. Compoziţii libere 72
C. Compoziţii gramaticale 87

IV. **1. Discutarea şi corectarea compoziţiilor** 92

2. Evaluarea compoziţiilor 94

Scanned with OKEN Scanner

I. COMPOZIȚIILE ÎN ȘCOALĂ

1. Scopul compozițiilor în ciclul primar este de a dezvolta elevilor spiritul de observație, de a le cultiva deprinderea de a gândi, de a le dezvolta imaginația atât reproductivă, cât şi creatoare, de a le cultiva sensibilitatea cognitivo-afectivă, dar şi voința.

2. Factorii implicați în formarea deprinderii de a compune sunt: nivelul normal de dezvoltare fizică, ce presupune antrenarea continuă a simțurilor în perceperea realității înconjurătoare, dar şi o viață psihică firească, corespunzătoare vârstei.

Nivelul dezvoltării intelectuale corespunzătoare presupune capacitatea copilului de a memora, de a relata cele auzite şi văzute, de a povesti cele observate, de a respecta ordinea desfăşurării evenimentelor relatate, de a interpreta imagini intuite, scene trăite, de a detecta asemănările şi deosebirile dintre realitățile observate, etc.

Dezvoltarea socio-afectivă normală se observă în relația elev – grup, determinându-se gradul de integrare, de cooperare, de autocontrol, de acceptare, etc.

Nivelul dezvoltării psihologice corespunzătoare se referă la interesul manifestat de copil față de tot ceea ce-l înconjoară.

Nivelul dezvoltării limbajului adecvat se manifestă printr-o exprimare clară şi prin interesul sistematic de a-şi îmbogăți vocabularul.

3. Locul şi rolul compozițiilor

Exercițiile de compoziție apar, după cum bine se ştie, în cadrul disciplinei **Limba şi literatura română.** În acest sens, exercițiile de compoziție însoțesc sistematic procesul însuşirii limbii materne, începând din grădiniță şi continuând în ciclul primar. Aceste exerciții nu trebuie neglijate nici în cadrul celorlalte discipline de învățământ (de exemplu, în compunerea unei probleme matematice după cerințe date, expunerea într-un limbaj adecvat a unei compoziții realizate în cadrul disciplinei educație plastică sau abilități practice, etc.).

Relația compoziție-matematică se poate traduce prin relația cuvânt-concept (concret - abstract) şi se bazează pe interferarea procesului de simbolizare matematic cu dezvoltarea vorbirii prin compunerea de mesaje: „evocarea verbală a operațiunilor concrete"

Scanned with OKEN Scanner

(Mialaret); evocarea verbală e un aspect intrinsec al procesului însuşirii operaţiunilor matematice şi a conceptelor matematice.

Verbalizarea limbajului matematic e scopul principal.

Relaţia compoziţie – istorie se concretizează, chiar şi în simpla expunere a întâmplărilor, faptelor, acţiunilor dintr-un text cu conţinut istoric care fixează în mintea elevului noţiunea de durată, de timp, respectiv de înşiruirea cronologică.

Se pot realiza exerciţii de compoziţie istorică: redactarea pe scurt, cu respectarea cronologică, a faptelor trăite într-o anumită perioadă de timp, sau colecţionarea de fotografii, documente, notarea unor impresii în legătură cu unele evenimente, decuparea de articole cu conţinut istoric, etc. şi reprezintă un material bogat pentru orice compoziţie.

Relaţia compoziţie – geografie se stabileşte pe baza observaţiei fenomenelor care trebuie să fie însoţită de cuvântul corespunzător exprimării geografice; asimilarea simbolurilor geografice are loc după verbalizarea conceptelor corespunzătoare.

Un bun exerciţiu pregătitor de compoziţie este fişa geografică de muncă independentă care dirijează observaţiile elevilor, activizează cunoştinţele asimilate, dezvoltând exprimarea.

După efectuarea repetată a acestui exerciţiu pregătitor, elevii vor reuşi să elaboreze independent texte pe teme geografice în care să-şi expună cauzal şi argumentat fenomenele, cunoştinţele geografice. Un alt exerciţiu eficient este citirea hărţilor care presupune transpunerea limbajului geografic în limbaj verbal.

Compoziţia geografică poate lua forma povestirii întâmplărilor dintr-o excursie tematică sau a descrierii de peisaj sau de fenomen.

Relaţia compoziţie – educaţie plastică se bazează pe benzile desenate care reprezintă în grădiniţă şi clasele I – a II-a suportul comunicărilor orale, iar în clasele a III-a – a IV-a al comunicărilor scrise; se pot realiza şi desene după compoziţie.

Relaţia compoziţie – educaţie fizică se reduce la cunoaşterea vocabularului de specialitate necesar în executarea comenzilor, dar şi în înţelegerea conţinutului unor jocuri sportive; se pot crea şi jocuri de către elevi.

Cel mai puţin reprezentată este relaţia compoziţie – educaţie muzicală care se rezumă la consemnarea impresiilor, trăirilor în cronici muzicale după ce s-a realizat audiţia muzicală.

Scanned with OKEN Scanner

4. Clasificarea compozițiilor:

Criteriul de clasificare	Tipuri de compoziții
I. gradul de participare	- colective - de grup - semicolective - individuale
II. contextul situației de comunicare	- scrierea funcțională - scrierea imaginativă - compuneri pe bază de text literar
III. modalități de expunere	- descriptive - narative - dialogate - mixte
IV. gradul de independență şi materialul de sprijin	- compuneri pe baza unor materiale de sprijin - compuneri corespondență şi cu destinație specială: - scrisoare - felicitare - telegrame - invitație - biletul - compuneri gramaticale compuneri cu valoare instrumentală
V. materialul de sprijin	- compuneri pe baza unor tablouri/ilustrații/benzi desenate/filme - compuneri pe baza unui text literar cunoscut - compuneri prin analogie - compuneri după desene proprii - compuneri cu cuvinte/propoziții de sprijin - compuneri cu început/final dat - compuneri pe baza unor proverbe, zicători, ghicitori, maxime - compuneri pe baza observațiilor şi impresiilor proprii - compuneri libere-creatoare.

Scanned with OKEN Scanner

5. Etapele elaborării compoziţiilor

a. Analizarea subiectului constituie punctul de pregătire a unei compoziţii.

Opţiunea presupune o confruntare între stimuli diverşi. Alegerea implică, de aceea, o inventariere şi o evaluare critică a ceea ce este de comunicat.

Formularea subiectului trebuie să fie simplă şi clară, nu complicată, nici şocantă. Aceasta ajută la o bună înţelegere a subiectului.

Analiza subiectului este o operaţiune intelectuală ce solicită o anumită viziune asupra acestuia, o anumită înţelegere a ceea ce solicită el.

b. Documentarea presupune căutarea faptelor şi exemplelor care corespund, se subordonează unei idei.

Obţinerea informaţiilor se realizează cu ajutorul interogaţiei, a unui plan de întrebări bine stabilit pentru o bună informare asupra faptelor. Pe baza răspunsurilor elaborate, obţinute la chestionar, se dezvoltă o afirmaţie generală sub formă restrânsă.

Pentru documentare, se apelează la diverse materiale adunate în timp, la dicţionare şi enciclopedii, dar se valorifică şi experienţa personală.

Pentru găsirea ideilor necesare şi o bună argumentare a lor se apelează la operaţiile gândirii, analiza materialului avut, asociaţia de idei în corelaţie cu subiectul în discuţie şi generalizarea informaţiilor obţinute.

c. Planul

O compoziţie este un mesaj logic structurat, al cărei esenţă constă într-o demonstraţie. Planul presupune o succintă intrare în temă, tratarea ei demonstrativă şi o concluzie.

Activitatea de alcătuire a planului este o continuare, o prelungire a primei etape, aceste operaţiuni împletindu-se. În timpul întocmirii planului, unele fapte şi idei sunt însă abandonate; se produc noi asociaţii şi astfel apar idei noi.

Se vorbeşte despre un plan simplu de idei pentru dispunerea părţilor mari ale compoziţiei şi despre un plan dezvoltat pentru dispunerea părţilor subordonate care trebuie să fie dinainte ordonate, echilibrate şi organizate în paragrafe. Tot în planul dezvoltat să se precizeze concluzia şi să se stabilească intrarea în subiect care

Scanned with OKEN Scanner

trebuie integrat într-un anumit context, să se anunțe în linii mari ce va urma.

d. Redactarea propriu-zisă se bazează pe dezvoltarea ideilor din plan. Pe parcursul redactării, conglomeratul de idei, fapte, date adunate în timpul documentării se metamorfozează într-un discurs, adică în gândire sesizabilă prin cuvinte a cărei expresie constă într-o rețea de propoziții şi fraze cu un sens unificator.

Scanned with OKEN Scanner

II. 1. ACTIVITĂȚI PREGĂTITOARE PENTRU A FORMA DEPRINDEREA DE A COMPUNE

a. Cea mai simplă şi eficientă activitate pregătitoare pentru formarea deprinderii de a compune este observarea atentă a tot ceea ce te înconjoară, a tot ceea ce se întâmplă în jurul tău şi cu tine. Dar, pe lângă faptul că şcolarii mici au o experiență de viață redusă, mulți dintre ei nu sunt atenți la lucrurile ce se petrec. De aceea, eforturile cadrelor didactice trebuie să se îndrepte încă din grădiniță spre dirijarea atenției copiilor asupra faptelor, întâmplărilor, lucrurilor, viețuitoarelor ce îi înconjoară; apoi să se poarte pe marginea acestor situații observate discuții simple de reproducere verbală a ceea ce au văzut, au auzit, au simțit, etc.

Orice activitate extracurriculară organizată cu întregul grup de elevi oferă o ocazie în plus pentru a dirija observația elevilor; aceasta se face după un plan bine întocmit, cu precizarea de a se aduna în timpul activității orice material, de orice tip (ex. fotografii, pliante, plante uscate, insecte, date istorice, geografice, etc.), ce poate fi folosit mai târziu în compoziții.

La clasele a III-a şi a IV-a se recomandă o observare activă, cu întocmirea de dosare cu aceste materiale, la care se adaugă impresii proprii, notații personale.

b. Odată cu învățarea cititului, elevul are permanent la îndemână o activitate ce-i oferă posibilitatea unei bune pregătiri, pentru a-şi forma deprinderi de „compozitor literar": lectura.

Dacă la clasele I – a II-a lectura are loc într-o formă pasivă, la clasele a III-a – a IV-a se recomandă, pentru a-şi forma deprinderea de compunere, să se practice o lectură activă; înțelegem prin aceasta, o citire a unui material cu notarea sensurilor cuvintelor noi, găsirea de sinonime pentru acestea, scoaterea de idei principale, realizarea rezumatului, selectarea de citate şi expresii poetice, notarea impresiilor proprii, etc.

c. Cultivarea capacității de exprimare corectă orală are implicații directe asupra scrierii corecte, bazele punându-se în clasele I – a II-a.

Pentru ca elevul să ajungă să se exprime corect oral este necesar, mai întâi, să se înlăture din vorbirea acestuia regionalismele, expresiile vulgare, construcțiile improprii încă din grădiniță şi continuându-se această activitate, în mod susținut, şi în

Scanned with OKEN Scanner

clasa întâi, înaintea începerii procesului scrierii; se imprimă în acest fel o exprimare clară, corectă, nuanțată. cu sens. Tot în această etapă se recomandă oferirea de modele de vorbire elevilor, cum ar fi vorbirea învățătorului, diafilme, discuri, casete, texte literare, însoțite de povestiri, repovestire, comunicări simple, pe baza acestora.

Pentru o pronunție clară, se face apel în perioada preabecedară la frământări de limbă şi alte exerciții lingvistice de acest fel, iar în etapa abecedară se va insista pe o citire cu intonație, expresivă.

Faptul că elevii ascultă şi înțeleg ceea ce li se relatează de către o altă persoană nu este suficient pentru a învăța să exprime ei înşişi, în mod liber, ceea ce cunosc, observațiile, impresiile sau gândurile proprii; ei trebuie să exerseze liber verbalizarea şi se propun în acest sens, teme de discuții (ex. „Să dăm nume", "Să punem întrebări", "Ştim ceea ce nu ştim"), recomandate mai ales la clasele a III-a – a IV-a, pentru a nu se reduce verbalizarea elevilor doar la aspectul ei exterior: răspunsuri la întrebări sau completarea de enunțuri cunoscute, etc.

O altă activitate eficientă pentru dezvoltarea unei exprimări corecte este recitarea ce însoțeşte memorizarea, la care se adaugă discuțiile pregătitoare.

Jocurile didactice sunt la fel de eficiente pentru că presupun conştientizarea de către elev a vorbirii, folosind numeroase structuri gramaticale.

d. Pregătirea pentru scrierea de compoziții se realizează prin diverse tipuri de exerciții de exprimare scrisă, începând cu simple copieri, transcrieri şi dictări la clasa I, continuând cu autodictări, dezvoltarea de propoziții simple şi scrierea de dialoguri la clasa a II-a, ordonând cuvintele în propoziții şi propozițiile în texte, răspunzând la întrebări sau găsind întrebări potrivite pentru răspunsuri date, găsind însuşiri pentru obiecte propuse, comparând şi diferențiind la clasa a III-a, creând expresii poetice, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă şi invers la clasa a IV-a, realizând fişe de lectură la operele literare citite independent. Toate acestea vor pregăti treptat elevii pentru trecerea la realizarea unor scurte compoziții scrise.

Scanned with OKEN Scanner

Model de fişă de lectură

Fişă de lectură

Titlul operei literare:---*Miradoniz*----------
Autorul: Gheorghe Tomozei
Datele cărții: - fragment, "Să dezlegăm tainele textelor literare", Carmen Iordăchescu, Editura Carminis, Piteşti ----------
Conținutul operei pe scurt:

Fragmentul prezintă o clasă de elevi care are ora de matematică. Afară ploua.

În şcoală era întuneric şi elevii participau la ora de matematică. Pe tablă erau înşiruite cifre şi probleme care îl zăpăceau pe Mihai. Însă el se uita într-o carte cu copertele rupte, împrumutată de la un coleg.

Profesorul îl ceartă pe băiat cu asprime, spunându-i că la alte ore învață, iar la cele de matematică nu-i prea silitor. Îl întrebă pe băiat ce scrisese la tablă. Mihai nu ştiu să răspundă. Un coleg încercă să-i sufle, dar dascălul, amenințându-l cu nota din catalog, îl determină să tacă.

Profesorul l-a iertat pe Mihai de data aceasta şi îşi continuă ora. Ploaia reîncepu. Mihai continuă să citească cu interes cartea sa.

Personaje:--- Profesorul, elevii, Mihai Eminovici ----------

Ce m-a impresionat mai mult?----------
------ M-a impresionat mai mult curajul băiatului de a fi neatent, de a-şi atinge scopul său. ----------
---

Scanned with OKEN Scanner

Învățătura desprinsă:
În timpul orei, neatenția este pedepsită.

Cuvinte şi expresii demne de reținut:----------
"întunecatul gimnaziu", "tăiate în ziduri", "ochii elevilor să se întâlnească şi cu altceva decât cu cerul", "sunt cufundați în cartea cu scoarțe roase", "tabla pitagoreică", "cu primul prilej", "abandonată pentru un minut".----------
---

Citat:
"- Eminovici, repetă ce-am spus!
- Ați spus că... ați spus...
- Nu eşti atent, Eminovici!" ----------

Scanned with OKEN Scanner

2. DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR CREATOARE

Dicționarul de pedagogie defineşte creativitatea ca fiind capacitatea omului de a realiza, de a produce ceva nou, superior, care se sprijină pe date sau pe produse anterioare, ca aptitudine, dispoziție a intelectului de a elabora idei, teorii, modele originale plecând de la date preexistente.

George Enescu spunea: „Opera mea este 30% talent şi 70% muncă", iar Einstein afirma: „Talentul nu este decât 1% inspirație şi 99% transpirație".

Învățarea creativă este o formă specifică a învățării şcolare şi este cerută de complexitatea epocii contemporane.

În procesul de învățământ nu ne propunem să formăm neapărat mari creatori ale căror produse să fie absolut originale. S-a încercat organizarea unui tip şi a unor metode speciale de învățământ pentru dezvoltarea creativității. La noi în țară cercetări în acest sens au făcut Al. Roşca, N. Bejat, CJ. Nicola, Ana Stoica, N. Matei, etc.

Factorii individuali ai creativității se pot împărți în:

a. factori intelectuali (imaginație, gândire, inteligență, memorie, stil cognitiv);

b. de personalitate (motivații, atitudini, caracter, temperament, interes, aspirații, voință);

Cercetătoarea Ana Stoica consideră că „factorii intelectuali şi aptitudinile speciale constituie latura sine qua non a creativității".

Din punct de vedere psihologic, în procesul de creație se disting patru faze:

1. pregătirea
2. incubația
3. iluminarea
4. elaborarea

Creativitatea se desfăşoară în timp şi presupune:

- informare (fond de cunoştințe);
- efort (muncă susținută);
- interes (dorință de a imagina, de a inventa).

Capacitatea creatoare în rândul elevilor se poate stimula în mod deosebit în cadrul orelor de compunere.

În vederea stimulării creativității elevilor săi, învățătorul trebuie:

- să fie deschis spre nou;

Scanned with OKEN Scanner

- să fie preocupat de continua sa perfecționare, de optimizarea stilului său de muncă;

- să utilizeze în situații cât mai dese conversația problematizată;

- să depisteze din faşă orice dovezi de creativitate din partea elevilor;

- să stimuleze încrederea elevilor în forțele proprii; să stimuleze elevii creativi;

- să accepte ca elevii creativi să-şi realizeze în mod original lucrarea dată şi chiar să se abată de la subiectul sugerat de învățător;

- să creeze o atmosferă de emulație şi respect între elevi.

Creativitatea este un proces educativ. Revenind la compunere, aceasta în sine este un act creator. Sensul creativității la orele de compunere rezidă în:

- bagaj lexical variat, bogat, expresiv;
- mânuirea creativă a fondului lexical;
- atitudine creatoare față de materialele de sprijin (imagini, plan, idei, expresii, cuvinte, etc.).
- capacitatea de a exprima conținutul vieții psihice (impresii, idei, sentimente, dorințe, trebuințe, etc.) prin intermediul limbii.

Compozițiile trebuie adaptate experienței de viață a elevilor, vârstei lor.

Trebuie trezit de fiecare dată interesul pentru tema respectivă şi nevoia de exprimare. Ca orice creație, o compunere nu se poate face „la comandă". De aceea, învățătorul trebuie să dea dovadă de o anumită larghețe, în ceea ce priveşte momentul de începere şi de încheiere a compunerilor elevilor.

Fiind un act strict individual, este bine ca acestea să se realizeze în clasă, sub îndrumarea învățătorului, după ce în prealabil s-a realizat activitatea de pregătire, de acumulare a datelor strict necesare şi s-a creat cadrul psihologic propice.

Iată câteva exerciții cu caracter creator, precum şi câteva propuneri de compuneri:

1. Găsiți cât mai multe expresii plastice despre toamnă/primăvară.
2. Găsiți cât mai multe cuvinte care să rimeze (să se potrivească ultima silabă) cu: vară, soare, pădure, dor.
3. Relatați, în scris, cel mai frumos vis pe care l-ați avut.

Scanned with OKEN Scanner

4. Scrieți o compunere cu titlul „Cea mai frumoasă zi din viața mea”.
5. Scrieți o compunere în care să relatați, să descrieți cel mai deosebit dar pe care l-ați primit în viața voastră și care v-a impresionat în mod deosebit.
6. Scrieți o compunere cu titlul „Jucăria pe care mi-o doresc”.
7. Scrieți o compunere cu titlul „Un vis ciudat”.
8. Redactați o compunere în care să descrieți: o rochiță (fetele), o mașină (băieții) și care să poarte titlurile: „Rochița mea preferată”, „Mașina pe care mi-o doresc”.
9. Găsiți cât mai multe comparații pentru *Ciocul* unei păsări.
10. Scrieți trei introduceri/încheieri diferite pentru compunerea cu titlul „Iarna”.
11. Comparați ceasul cu busola; mărul cu para; iarna cu vara, utilizând „personificarea”.
12. Alcătuiți o compunere după proverbul „Caută acul în carul cu fân”.
13. Alcătuiți o compunere cu titlul „O zi într-un mușuroi de furnici”, „O zi din viața unei albine”.
14. Găsiți comparații cât mai multe pentru munte, pădure, grâu, cascadă, păsări.
15. Găsiți cât mai multe însușiri pentru cuvintele: școală, apă, pâine, zi, carte, lemn, floare, om, aer, haine.
16. Se dau următoarele propoziții simple. Dezvoltați-le folosind expresii deosebite:

    Soarele apune.
    Se întorc păsările.
    Plutesc vapoare.
    Cântă privighetoarea.
    Norii se destramă.
    Scânteiază lacul.
    Coboară toamna.

17. Realizați o compunere literară în care <u>apa</u> este un personaj de poveste care își schimbă înfățișarea. Folosiți expresii frumoase.
18. Găsiți comparații cât mai multe.

    a. Crengile copacilor sunt { - ca o dantelă de frunze
                               { - ca niște brațe

Scanned with OKEN Scanner

b. Zâmbetul mamei este
- ca un cireş înflorit
- ca o mângâiere
- ca o rază de soare
- ca o zi însorită
- ca o primăvară

19. Asemănați şi comparați: ca florile de cireş, alb ca făina, ca spuma, zăpada, varul negru ca smoala, tăciunele, abanosul, bun ca pâinea caldă.
20. Găsiți expresii şi propoziții alcătuite cu verbul *a cânta*:
    I-a cântat în strună.
    Cântă după ureche.
    Şi-a cântat cântecul.
    A cântat cucul pe casa lui.
    A cântat cucul în pungă.
    În casa lui cânta găina, iar cocoşul nu mai avea trecere.
21. Găsiți expresii şi propoziții care conțin verbul *a învăța*:
    Ceea ce învață la tinerețe aceea ştie la bătrânețe.
    Învață oul pe găină.
    L-am învățat minte să nu mai fie necuviincios.
    De la acea întâmplare s-a învățat minte pentru toată viața.
22. Găsiți cuvinte înrudite (din aceeaşi familie):
    rădăcină, rădăcinos, rădăcinuță, înrădăcinat, dezrădăcinat.
    lemn, lemnos, înlemnit, înlemni, lemnărie, lemnar, lemnişor.
    muncă, muncitor, munci, muncit, nemuncit, muncitoreşte, muncitorime.
23. Găsiți expresii referitoare la:

nu e bună de băut:	„Apă de ploaie"
a fi atent:	„A băga de seamă"
a fugit:	„A spălat putina"
pierde timpul:	„Taie frunze la câini"
a prinde curaj:	„Şi-a luat inima în dinți"
îi spune vorbe urâte:	„L-a făcut cu ou şi cu oțet"
mulți:	„Câtă frunză, câtă iarbă"
emoționat:	„Cu sufletul la gură"
vorbeşte mult:	„Îi merge gura ca o moară hodorogită"
te-a păcălit:	„Te-a tras pe sfoară"

Scanned with OKEN Scanner

24. Indicați sensul următoarelor expresii care conțin cuvântul „gură”:
    „îi merge gura ca melița”
    „cu sufletul la gură”
    „a-i merge gura ca o moară stricată”
    „a face gură”
    „a-i da mură-n gură”
    „a-şi pune gura la cale”
    „a scăpa din gura lupului”
    „a-i lăsa gura apă”
    „nu aveau nici în clin nici în mânecă”
    „are o gură cât o şură”

25. Construiți enunțuri în care termenii de mai jos să fie expresii:
    „i-a alunecat printre degete”, „s-a pus pe carte”, „a băgat mâna-n foc”, „câtă frunză, câtă iarbă”.
26. Realizați o compunere pornind de la proverbul „Cine umblă pe toate drumurile nu ajunge nicăieri”.
27. Realizați o compunere literară în care să vă exprimați sentimentele față de *mare*.
28. Redactați o compunere liberă cu titlul „Cel mai ciudat vis”.
29. Găsiți cuvinte cu înțeles asemănător pentru: steag, cărare, învățare, a vorbi, a se vedea, încet.
30. Asemănați şi comparați:..... ca florile de cireş,..... alb ca făina,..... ca zăpada, ... negru ca smoala, tăciunele, abanosul, ...bun ca pâinea caldă.
31. Adăugați şi alte însuşiri:
    - trestie înaltă şi subțire;
    - floare catifelată şi parfumată;
    - pâine moale şi proaspătă;
    - fulgi uşori şi albi.
32. Căutați 3 – 4 proverbe pe aceeaşi temă: despre carte, despre prietenie, despre muncă, etc.
33. Găsiți cuvinte cu sens asemănător pentru următoarele cuvinte: tolbă, brun, mâhnit, peisaj, făptură, a se codi, a încuviința, etc.

Scanned with OKEN Scanner

3. DEMERSURI METODOLOGICE

1. Folosirea unui vocabular adecvat presupune precizia termenilor, folosirea nuanțată a adjectivului, eliminarea poncifelor – a formulelor stereotipe, evitarea barbarismelor, utilizarea cu măsură a neologismelor, folosirea sinonimelor, evitarea pleonasmelor şi a tautologiilor, a clişeelor verbale, a asonanțelor, a rimei în construcțiile în proză, înlăturarea vulgarității prin antifrază, aluzie, autonomază, sinonimie, eufemism.

2. Respectarea normelor de limbă presupune evitarea greşelilor tipice: dezacorduri, flexiuni incorecte, folosirea inadecvată a instrumentelor lingvistice, nerespectarea concordanței timpurilor, alcătuirea frazelor fără propoziție principală, construcții sintactice aglomerate, exces de infinitive, gerunzii, participe sau utilizarea lor greşită, echivocuri.

3. Respectarea normelor ortografice şi de punctuație se realizează prin liste cu ortograme ce sunt fixate în mintea elevului, prin analiza sistematică cu explicații a greşelilor tipice, prin exerciții ortografice.

4. Respectarea cerințelor cu privire la folosirea citatelor se referă la utilizarea acestora în situații generale, nu abuziv; se apelează la citate în următoarele situații: pentru a califica o idee, o afirmație, pentru a completa o afirmație personală, pentru a ilustra raționamentul cuiva, pentru a combate unele concepții cu care nu eşti de acord, etc. Nu este recomandată parafrazarea citatelor pentru că poate duce la denaturarea acestora.

5. Stilul relatării trebuie să fie în concordanță cu subiectul tratat şi, în special, cu destinația ce i se dă compoziției: ştiințifică, oficială, publicistică, epistolară, oratorică, literar-artistică, etc.

6. Aşezarea funcțională a textului – compoziție în pagină are două scopuri: expresiv şi estetic; cel expresiv constă în uşurarea receptării părților constitutive ale comunicării scrise, a ideilor esențiale, a exemplelor şi a citatelor. Scopul estetic se referă restrictiv la aspectul general al paginii; trebuie evitate aşezările masive fără alineat, cât şi fragmentările excesive.

Se recomandă să se indice trecerea de la un pasaj la altul prin paragrafe, intențiile afective să se marcheze prin folosirea ghilimelelor sau prin scrierea spațială sau cu alte caractere. Pentru obținerea aspectului estetic se recomandă folosirea ciornei şi rescrierea lucrării în forma dorită.

Scanned with OKEN Scanner

III. FELUL COMPOZIȚIILOR

A. Scrierea funcțională

Compozițiile corespondență ce se realizează în ciclul primar sunt: scrisoarea, care poate lua diferite forme – amicală, de rugăminte, de mulțumire, de felicitare, familială, de argumentare, de reproş, de condoleanțe – precum şi „formele scurte" ale scrisorii: felicitarea, telegrama, invitația, biletul.

Scrierea de către şcolarul mic a acestui tip de compoziție este determinată de tendința sa naturală de a comunica, de a-şi dezvălui gândurile şi sentimentele.

a. Scrisoarea oferă posibilitatea elevului de a-şi manifesta personalitatea.

În demersul didactic de îndrumare a elevilor în vederea redactării unei scrisori se pleacă de la o scrisoare-model şi se analizează în primul rând forma acesteia, apoi conținutul pe părți. Introducerea scrisorii pregăteşte destinatarul pentru receptarea corespunzătoare a conținutului, acesta fiind organizat în funcție de informația de transmis; încheierea e determinată de natura mesajului.

Se stabilesc apoi criteriile după care e evaluată o scrisoare: forma, conținutul, stilul, prezentarea estetică.

S-a observat că modelele de scrisori sunt oferite elevilor chiar din manualele de clasa întâi, însă activitatea de a redacta scrisori este specifică claselor a III-a – a IV-a.

Cerință:

Imaginează-ți că stai de vorbă cu un străin; cum i-ai prezenta țara ta?

Compuneri – scrisoare

Iaşi, 30. 06. 2003

Dragă Alina,

Eu mă numesc Teodora, sunt elevă în clasa a IV-a la Şcoala „Otilia Cazimir" şi locuiesc într-un fermecător oraş aşezat pe şapte coline, din România.

Scanned with OKEN Scanner

Aş vrea să afll cât mai multe lucruri despre țara mea natală, cu capitala la Bucureşti căci, deşi este o țară nu prea mare, închide în ea frumuseți de basm şi adânci urme ale istoriei lăsate de strămunii noştri. Mă mândresc că sunt românca şi trăiesc în acest spațiu carpato-danubian; de aceea, patria mea mai este denumită carpatică, maritimă şi dunăreană.

Trebuie să-ți mărturisesc că eu, şi toți românii, păstrăm în sângele nostru vitejia celor două popoare mari din care descindem: dacii şi romanii. Şi nu o dată în zbuciumul atâtor veacuri ne-am arătat urmaşi vrednici, cu toate că vijelii cumplite au trecut peste noi, dar la toate am ținut piept; chiar „dacă ne-am îndoit ca trestia în vânt, nu am cedat".

Aş vrea să afli că Dunărea bătrână străbate zece țări şi patru capitale şi este ca o eşarfă azurie, unde zeci de firişoare de argint se revarsă în matca sa. Ea îşi continuă călătoria, înfrățindu-se prin trei brațe cu undele Mării Negre. Îți pot spune că litoralul Mării Negre te aşteaptă cu ospitalitate să-i vizitezi stațiunile înşirate ca nişte perle.

Dacă ar trebui să-ți fac un portret despre patria mea, aş putea spune că poate fi asemănată cu o fată frumoasă cu pletele galbene ca grânele aurii, cu ochii albaştri şi limpezi ca izvoarele. Este îmbrăcată cu o rochie verde ca smaraldul, presărată cu flori reprezentând câmpiile şi oraşele ei. La brâu poartă o cingătoare maro care se aseamănă cu munții falnici ce au creste cu străluciri de diamant. În mână ține un coş cu toate roadele pământului românesc, obținute prin hărnicia şi priceperea locuitorilor ei, românii.

În încheiere, îşi fac invitația de a cunoaşte toate aceste frumuseți descrise de mine. Vei avea o mare bucurie descoperind liniştea şi pacea sufletească din trainicele lăcaşe mănăstireşti şi palate domneşti.

Cu drag,
Teodora

Cerință:

Presupune că te numeşti Ioana. Sub forma unei scrisori de cel puțin o pagină, adresată unui prieten, povesteşte conținutul unui text studiat sau cunoscut din lecturile tale suplimentare. În scrisoare, realizează şi portretul unuia dintre personajele aceleiaşi opere.

Scanned with OKEN Scanner

Iaşi, 25.03.2003

Dragul meu George,

Anul acesta, la clasa a IV-a, am lecturat diverse opere literare, dar cel mai mult m-a fascinat lectura „Un om năcăjit", de Mihail Sadoveanu.

Ştiu că eşti şi tu un mare iubitor de lectură, de aceea aş dori să-ți recomand cu multă căldură să o citeşti şi pe aceasta. Vreau să-ți împărtăşesc impresiile mele puternice despre Niculăeş, personajul principal din această operă. Era un băieţel de opt anişori, mezinul lui Dumitru Onişor, ce păştea oile în dumbravă. Cam galben şi mărunţel, acest băiat „îşi târa pe pământul reavăn nişte ciubote grele". Avea „ochii trişti", învăluiți ca într-o umbră cenuşie, „pe cap purta o pălărioară veche" şi vorbea cu „glas subțirel şi peltic" ce trăda o suferință timpurie.

Aş vrea să-ți spun că m-a impresionat dialogul ce l-a purtat cu scriitorul Mihail Sadoveanu. Acest copil „năcăjit" îi mărturisea autorului despre necazurile ce le ducea pe umerii săi la această vârstă fragedă. Deşi era un copil mărunţel, vorbea cu seriozitate şi durere despre grija ce o poartă unei mioare bolnave care o primise de la mama sa. Pe el n-avea cine să-l îngrijească, fiindcă fraţii lui mai mari mergeau cu tatăl său la muncile câmpului. El a vegheat-o pe mama sa, care a fost mult timp bolnavă şi apoi a murit.

Scriitorul a fost puternic impresionat de suferinţele şi tristeţea acestui copil, încercând să-i mângâie sufletul cu vorbe părinteşti.

Am nădejdea că cele mărturisite de mine te-au convins că merita că citeşti despre acest copil care a devenit prea de timpuriu „un om năcăjit".

Cu drag,
Ioana

Iaşi, 14 mai 2003

Dragi prieteni,

Peste tot în lume sunt copii care se nasc şi cresc: în Africa, în America Latină, în America de Nord, în America de Sud, în

Scanned with OKEN Scanner

Australia, în miile de insule ale Oceanului Pacific. Dar, deşi peste tot sunt copii, nu peste tot copilăria lor este fericită.

Ştiţi voi de ce? Pentru că unii oameni nu vor asta – deşi aproape toţi au copii sau nepoţi.

Fiecare om are dreptul la viaţă şi nu de orice fel, ci o viaţă bună şi demnă. Oameni dragi, lăsaţi să înmugurească fericirea copilăriei şi să se transforme într-o floare, pe măsura sufletelor noastre!

Noi vrem să ne jucăm, noi vrem să creştem mari şi să ajungem ca bunicii! Lăsaţi-ne să trăim şi vor fi mai multe flori în lume! Nu vă fie teamă de hotărârile noastre! Chiar de vom mai greşi, noi nu vom ordona niciodată „să fie război".

Oameni buni, vă rugăm să le spuneţi celor puternici că aşa cum au fost ei părinţi şi acum sunt bunici, vrem şi noi la rândul nostru să fim părinţi şi bunici. Copii din lumea-ntreagă, veniţi alături de noi să sădim flori, zâmbete şi speranţe pe pământul întunecat! Aduceţi cu voi soarele, lumina, bucuria şi pacea!

Veniţi şi amintiţi tuturor că în grădina păcii, a prieteniei şi a iubirii creştem noi, copiii.

Cu prietenie,
copiii din România

Iaşi, 24 mai 2003

Dragi prieteni,

Priviţi codrii lipsiţi de frunze şi de cântec! Pădurea, mama mea, plânge. Dacă păşeşti în casa noastră verde, te înfiori. Fără să ştii, eşti privit de ochi nevăzuţi, eşti ascultat de urechi nevăzute.

Arborii suspină la apropierea oricărui pui de om. Oare ce va fi? Ne va curăţa, ne va mângâia sau ne va tăia? Eşti unica noastră speranţă. Suntem ca un ocean verde. Vă vom răsplăti cumva, nu ştiu cum, dar vă vom răsplăti! Vino, ia-ţi prietenii şi să ştii că viaţa voastră fără noi este distrusă. Aş dori să apară printre crengile noastre o rază de fericire, de speranţă, de iubire.

Cu prietenie,
Stejarul

Scanned with OKEN Scanner

Iaşi, 16 octombrie 2003

Iubita mea mamă,

Din clipa în care am deschis ochii spre lume, dar mai ales de când am mai crescut, mă întreb zilnic de unde izvorăşte la tine atâta răbdare, blândeţe şi bunătate. Parcă tu nu oboseşti niciodată, nu uiţi o clipă de puii tăi, deşi eşti copleşită de griji şi probleme zilnice. Pentru tine nu ai timp, sari peste clipele de odihnă, te sacrifici ca să ne fie nouă bine.

Ţin la tine mai mult decât la orice altă fiinţă de pe pământ. Vreau să-ţi mulţumesc în faţa tuturor celor de aici, pentru toate eforturile pe care le-ai făcut pentru mine. Promit că voi fi tot timpul alături de tine la bine şi la rău, te voi sprijini şi voi încerca să îţi redau zâmbetul pe buze. Mereu va exista în mintea mea chipul tău, ca o fiinţă cu părul negru precum abanosul, împodobit cu fire albe.

Ai ochii negri şi trişti când se ivesc probleme, veseli când trăiesc bucuria. În spatele acestor calităţi se află cea mai de preţ comoară: sufletul. Tu eşti bună, darnică şi faci loc pentru oricine în inima ta.

Când voi fi mare, te voi răsplăti pentru tot ce faci pentru mine.

Cu dragoste nemărginită,
fiul tău, Teo-Sebastian

Iaşi, 23 aprilie 2003

Stimată doamnă învăţătoare,

Această scrisoare notează gândurile mele de mulţumire pentru învăţătoarea care mi-a îndrumat primii paşi în tainele învăţăturii.

Cu emoţie îmi aduc aminte de prima zi de şcoală, unde ne-am adunat în curtea şcolii, plină de părinţi şi copii.

După ce am fost împărţiţi pe clase, toată numai un zâmbet ne-aţi strâns în jurul dumneavoastră, aşteptând parcă să ne duceţi prin lumea poveştilor. Pentru mine eraţi şi veţi rămâne în amintirea mea ca fiind cea mai tânără, cea mai frumoasă şi mai elegantă doamnă învăţătoare.

Scanned with OKEN Scanner

După ce ne-ați condus în clasă şi ne-ați aşezat în bănci, ne-ați dăruit fiecăruia un mic simbol – o garoafă – pe care s-o punem la presat, ca peste ani să ne amintim de această minunată zi.

De atunci a trecut mult timp şi cu fiecare zi, noi am învățat tot mai multe. Am ajuns să citim, să scriem, să socotim, am învățat să ne comportăm cu ceilalți, căci dumneavoastră ne-ați învățat ce e respectul de sine şi pentru ceilalți.

Cu mult drag îmi amintesc de prima tabără la munte organizată de dumneavoastră, în Munții Apuseni, unde ne-am simțit grozav, numeroasele excursii făcute unde am văzut locuri pitoreşti şi minunate: Băile Felix, Grădina Botanică de la Cluj ş.a., de micile necazuri pe care vi le-am pricinuit.

Fiindcă ați fost o mare sportivă, ne-ați cultivat dragostea pentru mişcare în aer liber şi de aceea orele de educație fizică erau aşteptate cu nerăbdare.

Nu voi uita, de asemenea, despărțirea de dumneavoastră la sfârşitul clasei a IV-a. Mi-a fost tare greu să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră.

Vă doresc, în încheiere, multă putere de muncă şi multe realizări în activitatea dumneavoastră de dascăl!

Cu mult drag,
fosta dumneavoastră elevă,
Alexandra Hagiu

Iaşi, 15 iunie 2003

Stimată doamnă învățătoare,

Într-o zi de toamnă, pe când tufănelele zăreau florile pirotind în straturi, iar vrăbiuțele se speriau ori de câte ori castanele loveau trotuarul, am pornit împreună cu părinții mei spre şcoala cea nouă.

Emoțiile mă copleşeau, iar ghiozdanul mi se părea nespus de greu.

Curtea şcolii forfotea de copii gălăgioşi ca vrăbiile şi de părinți nerăbdători. Atunci am cunoscut-o pe doamna învățătoare. Era zveltă, înaltă, cu părul lung curgând în valuri pe umeri; privirea era blândă, senină, iar glasul duios.

Prima zi a fost mai grea, apoi au urmat alte toamne, ierni, primăveri şi veri, când, cu măiestrie, ne-a făcut să înțelegem

Scanned with OKEN Scanner

"neînțelesul". A călătorit cu noi prin țară, aievea sau doar pe hartă, deschizându–ne noi porți cu cheia înțelepciunii. De la ea am aflat că suntem o ramură din stejarul Romei, iar dragostea de țară tot dumneaei ne-a învățat.

Au trecut patru ani şi parcă a fost o clipă.

Mă voi despărți cu regret de dumneavoastră, dar vă voi păstra în inimă întotdeauna. La acest sfârşit de an, vă urez "Bun rămas!"

Cu respect,
Mihaela Bogea

b. Felicitarea se prezintă şcolarilor din ciclul primar pornind de la scrisoare, făcându-se distincția de bază între acestea: dimensiunea. Spre deosebire de scrisoare, felicitarea are dimensiuni mai reduse, fiind alcătuită doar din introducerea şi încheierea scrisorii.

Model:

Dragă Alexandra,

De ziua ta de naştere, îşi urez sănătate, fericire, succese, armonie şi bunătate. Toate dorințele şi visurile să ți se împlinească!

„La mulți ani!"
Cu drag, Maria

c. Celelalte tipuri de scrisori – **invitația, biletul, telegrama** – au o altă natură, fiind bazate pe date exacte: locul, data, ora, tema sau motivul; între aceste trei forme există, de asemenea, o diferență de întindere. **Biletul** are dimensiunea aleasă de expeditor, de cele mai multe ori fiind scurt; biletul nu respectă toate rigorile unei scrisori oficiale.

Scanned with OKEN Scanner

Model:

14 octombrie 2002

Dragă mamă,

A telefonat bunica şi m-a rugat să merg până la ea pentru că se simte rău.

Nu-ţi fă griji! Te voi suna când ajung acolo. Sper să fie bine.

Dana
ora 14^{00}

Invitaţia are caracter mai oficial decât biletul, de aceea trebuie să respecte toate rigorile de formă. De obicei este scurtă.

Model:

Doamnă învăţătoare,

Îmi va face plăcere participarea dumneavoastră la spectacolul „Uniţi prin artă", în care voi avea şi eu o reprezentaţie.

Spectacolul va avea loc la „Teatrul Luceafărul", joi, 15 iunie, ora 16^{00}.

Irina Mihalache

Telegrama are forma cea mai scurtă şi este cea mai oficială, fiind transmisă poştal.

Adresa: Mircea Ştefan
Braşov, Str. Sarmisegetusa nr. 14, Bl. S1, Sc. B, Ap.
Dragi părinţi,
Am ajuns cu bine la munte. Este vreme frumoasă.
Ne întoarcem joi, 4-IX-2003, seara.
Ana şi Oana
Adresa exp. Mircea Doina
Iaşi, Str. Plăieşilor, nr. 23, Bl. C1, Sc. A, Et. 2, ap. 4

Scanned with OKEN Scanner

B. Scrierea imaginativă

a. Compoziții prin analogie

În realizarea acestora se foloseşte ca material de sprijin o compunere-model care este analizată din toate punctele de vedere pentru a se putea respecta ideea de analogie. După ce modelul este bine cunoscut, se face apel la reținerea unor modele de introducere, de încheiere, de stabilire a alineatelor şi a cuvintelor de legătură între acestea (de exemplu: <u>într-o zi</u>, <u>atunci</u>, <u>iar</u>, <u>când</u>, <u>căci</u>, <u>apoi</u>, <u>dar</u>, <u>în final</u>, etc).

Se cere elevilor să realizeze analogia, de cele mai multe ori, tematică: se redactează analogic o compunere cu o temă asemănătoare celei date. Dar se pot redacta compuneri prin analogie, păstrând doar locul de desfăşurare sau doar personajele, dar implicate în altă acțiune, etc.

Pentru tine, primăvară...

Pentru tine, primăvară,
Care-aduci lumină-n țară,
Care vii peste câmpii,
Cu flori şi cu bucurii.

Cer senin şi soare mare
Toți copiii-s la plimbare.
Toate razele de soare
Amintesc că-i sărbătoare.

Rândunica cea voioasă
S-a întors la noi acasă.
Copacii nu mai sunt goi.
Şi-au cumpărat haine noi.

Cerință:

Scrie o compunere prin analogie cu textul "Ciobănilă", de Vasile Voiculescu.

Miaunică

Într-o zi, a apărut în curtea casei o pisică mică, udă şi murdară, cu coada ruptă. Ți se făcea milă când o vedeai, dar te şi înspăimânta grozav imaginea ei.

Scanned with OKEN Scanner

Tata, îngrijorat să nu ne mai sperie pe noi, copiii, această urâtă pisică, a încercat să o alunge din curtea noastră. Însă mama, văzându-ne cât suntem de îngrijorați din cauza bietei pisici, s-a dus şi a adus-o în casă şi a îngrijit-o.

Bucuroşi că vom avea un nou prieten, ne-am apropiat de pisicuță şi ne-am hotărât să-i dăm un nume.

Sora mea a zis:

- Vreau să o numim Kity.

- Mama nu a fost de-acord.

Fratele meu a propus:

- Să-i spunem Miki.

Mama a dat nemulțumită din cap.

- Mai bine să-i spunem Miaunică, spuse ea hotărâtă, că e un nume mai apropiat şi mai uşor de ținut minte, şi apoi, miaună mereu, nu vedeți? Cred că îi este dor de mama ei.

Ne-am întristat că Miaunică încă nu ne plăcea, dar n-a durat mult timp, şi Miaunică al nostru căuta joacă. Era când în brațele fratelui meu, când ale surorii mele.

Indiferent unde mergeam, ne însoțea mândru. Ne este acum un prieten fidel.

b. Compoziții cu cuvinte/propoziții de sprijin

La început, cuvintele propuse pentru a fi folosite în compunere se dau în ordinea apariției lor în lucrare; toate cuvintele date trebuie să fie cunoscute de elevi, dacă nu se face apel la explicarea lor orală. De asemenea, toate cuvintele trebuie să se refere la aceeaşi realitate semantică pentru a se putea stabili între ele legăturile logice. Aceste cuvinte sunt alese, la început, de învățător, după care pot fi stabilite cu ajutorul elevilor pe arii semantice, apoi pot fi alese doar de elevi.

Expresii frumoase despre anotimpuri:

- iarbă mătăsoasă şi verde ca smaraldul;
- firele de iarbă înălțate ca nişte ace din pământul cafeniu;
- o luptă neîncetată între cele două surate, bătrâna iarnă şi juna primăvară;
- petice de omăt zărite prin locuri nemângâiate de măritul soare;

Scanned with OKEN Scanner

- rochie cu trenă de flori multicolore;
- plutesc peste întreaga fire miresme dulci de toporaşi şi lăcrămioare;
- albine cu aripioare de borangic şi fluturaşi cu aripi de mătase se întrec prin văzduhul argintiu;
- concertele în luncă, păduri şi în zăvoaie, dirijate de măiastra mierlă şi acompaniate de tactul ciocănitoarei;

Chipul primăverii în imagini:

- razele mângâietoare ale împăratului soare;
- viorele albastre ca adâncul mării;
- natura, un covor pătat cu stropi multicolori;
- explozie de lumină şi reînviere;
- bagheta magică a primăverii;
- pictorița naturii creionează în diferite nuanțe;
- luna florilor e frumoasă ca un colț de rai;
- invitația glasurilor măiestre la concerte;
- şerpuiesc pârâiaşe;

Ploaia de vară – un torent de expresii:

- ploaia ca o zână cu păr lung;
- dansul zglobiu al stropilor de cristal;
- lacrimile norilor mohorâți sărutau pământul;
- ploaia împarte perle de cristal pământului însetat;
- micile făpturi sunt copleşite de greutatea stropilor de plumb;
- pământul cerşeşte îndurarea ploii binefăcătoare;
- florile-şi scutură rochițele de culoarea curcubeului;
- zbuciumul unei albine într-un ocean imens;
- curcubeul decorează cu năframa sa multicoloră;
- bolta cerului înviorată;
- junele flori înveselesc natura;
- iarba aruncă străluciri de diamant;
- surâde soarele în asfințitul însângerat;

Expresii frumoase despre fiica cea darnică a bătrânului an – toamna:

- toamna, regina mândră;
- prune brumate;
- pământul cu veşmânt ruginit;
- paleta de culori pastelate a toamnei;
- frunze rătăcite şi melancolice precum gândurile poetului;
- gutui pufoase şi galbene ca aurul din soare;
- ramuri aplecate ca nişte mâini întinse;

Scanned with OKEN Scanner

Imagini frumoase despre iarnă – prințesa cu inimă de gheață:

- fulgii cutreieră bolta căruntă;
- sania ghiduşă;
- pârtia de cristal făurită de paşii crăiesei;
- săniile sprințare săltau ca nişte zmei;
- colții nemiloşi de gheață ai crivățului;
- fulg alb pe aripile nevăzute ale vântului;
- păduri poleite cu zahărul iernii;
- fulgii se prind ca-ntr-o horă de trena iernii;
- dimineață geroasă cu lanțuri de gheață la glezne;

Tot felul de comparații:

- vrăjitoare întunecată la suflet ca eşarfa nopții;
- lacrimi limpezi cum e mărgăritarul;
- copil trist ca cerul înnourat;
- poet întristat precum stelele care pălesc la ivirea zorilor;
- luna strălucea aseṃenea unei perle sidefate;
- luna lumina ca licuriciul în noaptea adâncă;

În joaca noastră „De-a anotimpurile", am pictat expresii frumoase, în care culorile au fost cuvintele.

Alcătuirea unei compoziții după propoziții date este o etapă mai complexă deoarece constrânge mai mult libertatea alegerii subiectului față de compoziția pe baza cuvintelor de sprijin.

În ciclul primar, astfel de compoziție se bazează, de obicei, pe trei-patru propoziții de sprijin, nu doar pe o singură propoziție, cum se va întâmpla mai târziu, când elevii vor avea deja însuşită foarte bine această tehnică de compoziție. Cele câteva idei corespund, de obicei, părților compunerii.

Etapele realizării compoziției pe baza propozițiilor de sprijin sunt: citirea atentă a propozițiilor pentru înțelegerea mesajului lor şi mai ales, a legăturii logice dintre ele; discuții ample în legătură cu subiectul compunerii, propunându-şi mai multe variante; **întocmirea unui plan de idei dezvoltat pentru varianta finală; alcătuirea orală a compunerii-model; redactarea propriu-zisă a compunerii.**

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:

Scrie o compunere despre „vesela natură" în anotimpul primăvara. Folosește cuvinte și expresii din poezia „Dimineața" și din alte pasteluri de Vasile Alecsandri.

Expresii artistice:

- „vesela natură";
- „soare dulce";
- „raze vii";
- „sărută june flori de primăvară";
- „vesele cântări";
- „cerul dispare sub mari insule de nori";
- „pământul dezmorțit";
- „cu-n surd și tainic sunet";
- „sfânta muncă de la țară";
- „izvor sacru de rodire";
- „glas de armonie completează imnul sfânt".

Vesela natură

După o iarnă lungă și-un dor nemărginit, își face apariția pe tărâmul cerului un „soare dulce" care prevestește sosirea prințesei primăvara peste „vesela natură".

În diminețile încă răcoroase se plimbă prin grădini, parcuri și livezi, zâna-primăvară. Tot ce atinge în jurul ei, transformă într-o explozie de verde crud. Ea trimite raze vii ce „sărută june flori de primăvară", pe ale căror catifelate petale poposesc cu zâmbetul lor mii de albinuțe lucrătoare. Ce bucurie au când descoperă comoara lor aurie, polenul! Fluturașii, în zborul lor rotat, „cu aripi de mătase" colorează tabloul vesel al naturii.

Nu departe de aceste frumuseți neasemuite, „păsărelele își dreg glasul" pentru sfintele concerte din dumbrava cea minunată sau din zăvoaiele dese ca peria. Dintr-o dată, toate încep într-un „glas de armonie", dând vesele cântări pentru reînnoirea întregii firi.

Această fiică a anului, cea mai tânără dintre toate, cu coronița de ghiocei și toporași prevestitori, îndeamnă și pe gospodarii satului la muncă. Ei pornesc în zori prin grădini, în câmp, pe dealuri, prin poieni și prin vii ca să curețe, să are și să însămânțeze „pământul dezmorțit", căci acesta este un izvor sacru de rodire. Oamenii cântă,

Scanned with OKEN Scanner

sunt veseli şi se întorc seara „de la sfânta muncă de la țară", când cerul dispare sub mari insule de nori.

Chipul primăverii cu priviri vesele împarte tuturor bucurii şi „dulci zâmbete".

Maşina preferată

Aş dori să am o maşină Toyota.

Ea să fie cu roți late; maşina să fie decapotabilă, cu geamuri gri, ca cenuşa. Să fie de culoarea galbenă ca razele soarelui.

Aş vrea s-o conduc cu multă atenție şi să n-o accidentez vreodată ca alți şoferi nepăsători. Aş dori, până atunci, ca drumurile să fie reparate şi să nu existe nici o gaură în asfalt.

E necesar să aibă cinci viteze şi să nu întreacă 250 km la oră. Ca să funcționeze bine, trebuie să am grijă de ea ca ochii din cap şi să nu conduc în stare de ebrietate. Aş vrea foarte mult să aibă alarmă, în caz că un hoț viclean vrea să pună mâna pe ea. Motorul, frânele să funcționeze perfect. Portbagajul să fie încăpător.

Dacă aş putea-o cumpăra, nu aş lua-o pentru întreceri, ci pentru a vizita orașe pe care nu le-am mai văzut niciodată. Scaunele comode să fie căptuşite cu piele, dar volanul să nu fie alunecos. Multe accidente periculoase au loc şi nu vei şti niciodată ce se va întâmpla.

Până la vârsta de 18 ani mai am de aşteptat, eu sunt mult mai mic şi de aceea acum doar visez să am o astfel de maşină.

Un vis neobişnuit

După o zi cu multe greutăți întâlnite, mă aşez în pat, îmi pun căpşorul pe pernă şi pătrund din ce în ce mai mult în lumea viselor, ca în poveşti.

Tresar deodată la un vânt vijelios ce-mi trecu prin firele subțiri de păr şi mă trezesc plutind ca o pasăre zglobie în aer, peste minunata şi măreața mea țară. Văzând verdele stufului îmbibat cu albastrul Deltei Dunării, valurile spumoase ale mării, crestele albăstrui ale munților înconjurați de bătrânii brazi ca nişte străjeri

Scanned with OKEN Scanner

curajoşi şi întinsele ogoare ale pricepuților țărani, precum şi oraşele ce se zăreau ca o minunată panoramă, ochii au început să-mi strălucească la fel ca mărgăritarele şi să mi se ivească o lacrimă pe chipul meu fascinat şi fericit de atâtea minuni.

Printre semețele blocuri, se întrezăreau vârfurile scunde ale caselor astupate de arborii verzi ce le umbreau. Deodată mi s-a deschis în față depresiunea Braşovului şi începutul munților Făgăraş, cu crestele lor care despicau bolta cerului. Dar, spre mirarea şi bucuria mea, vântul m-a împins chiar deasupra oraşului meu drag. Şiroaie de mărgăritare treceau pe obrajii mei roşii. Oricine putea citi pe chipul meu fericirea şi mulțumirea ce mi s-au dăruit.

Deodată, mă trezesc iar în camera mea luminată de razele lunii venită din minunatele clipe ale lumii visurilor.

Maşina mea preferată

Eu iubesc foarte mult maşinile.

Aş vrea să am un Mercedes, tip cameleon, care îşi schimbă culoarea după cum luminează soarele. La răsăritul soarelui are culoare roşu închis ca trandafirii. Îşi mai poate schimba culoarea în verde închis, ca algele mării.

În față are patru faruri, care, atunci când se aprind, sunt ca patru flăcări rotunde. Înăuntru, scaunele sunt confortabile ca tronurile din basme. Între ele, un mic suport pentru pahare, parcă cioplite din mai multe diamante. Pe portiere sunt fixate suporturi cu telefoane. Difuzoarele de la bord răspândesc un cântec ca o adiere de vânt. Tot la bord se află un mic frigider pentru mâncăruri şi băuturi. Partea de sus a maşinii, dinăuntru, are culoarea maro deschis ca ciocolata. În această maşină te poți simți în deplină siguranță, deoarece este făcută dintr-un metal special.

Mi-aş dori să am această maşină deoarece este mai sigură decât toate maşinile din lume.

Scanned with OKEN Scanner

c. Compoziții cu început/final dat

Un început dat reprezintă pentru elevi o provocare pentru că nu se limitează prea mult libertatea imaginativă şi creativă; de aceea, aceste începuturi trebuie să fie alese pentru a sugera elevilor cât mai multe posibilități de continuare.

Este obligatorie formularea orală a unor variante de continuare a compoziției de către elevi. Un plan de idei orientativ pentru astfel de compoziție se poate rezuma la câteva întrebări mai generale. Redactarea compunerii este individuală, cu o continuare personalizată care este, la început, coordonată şi de învățător pentru a se obține unitatea compunerii şi pentru a evita abaterile şi devierile upărătoare.

Compozițiile cu final dat pun în valoare la fel de mult imaginația şi creativitatea, dar constrâng mai mult varietatea subiectului; se pot căuta totuşi, pentru acelaşi final, situații diferite care să aibă aceeaşi concluzie, aceeaşi finalitate.

În primele lecții acordate acestei teme e de preferat să se aleagă finaluri mai limitative, iar spre sfârşitul clasei a IV-a mai concise, chiar luând forma unui proverb, a unei maxime.

Trebuie bine coordonată la început înlănțuirea logică a faptelor, a acțiunilor ce vor duce la concluzia dată. Se face apel şi de data aceasta la un plan de întrebări, dar mai precise; răspunsurile la aceste întrebări vor reprezenta ideile coordonatoare ale subiectului ales spre dezvoltare. După elaborarea orală a compoziției cu variante, se trece la redactarea variantei finale, aleasă în mod individual.

Cerință:

Alcătuieşte o compunere cu următorul început: „În sufletul meu se ascunde demult o dorință şi un vis…"

Dorință şi vis

În sufletul meu se ascunde demult o dorință şi un vis pe care le-aş dori împlinite cât mai repede.

În fiecare vacanță de vară călătoream prin locuri minunate, aflam lucruri interesante, pentru că aceasta era o mare dorință a

Scanned with OKEN Scanner

mea. Cunoscând şi descoperind lumea, oamenii cu preocupările lor, frumusețile mediului înconjurător, s-a înfiripat un vis frumos care aş dori ca peste ani să se împlinească.

Îmi imaginez, şi deseori se conturează chiar în fața ochilor mei, că eu călătoresc, conducând numeroase grupuri de persoane, copii sau maturi. Parcă îi călăuzesc pe vizitatori prin felurite muzee, prin vechi şi misterioase palate, în castele fantomatice, unde se află zeci şi zeci de exponate din adânci epoci ale istoriei. În aceste locuri, pline de taină, setea de cunoaştere şi curiozitatea vizitatorilor sporeşte pe măsură ce fiecare uşiță a încăperilor, tunelelor se deschide scârțâind greu de anii istoriei.

Dorința de a deveni ghid mă fascinează încă din anii copilăriei, când călătoream alături de părinții mei atât în țară, cât şi în străinătate. Sunt atrasă de voiajele lungi, cu trenul sau autocarul, de unde pot cuprinde cu privirea orice colț din natură. Călătoria cu avionul m-a captivat întotdeauna deoarece locurile de pe pământ devin, privindu-le de sus, machete pe care, de multe ori, le-am creionat şi eu în jocurile mele de copil.

Aceste călătorii îmi oferă o imensă bucurie şi, dacă acum călătoresc de multe ori în vis, cred că mai târziu acestea vor deveni realitate.

Rochița preferată

Într-o zi înăbuşitoare de vară m-am gândit să ies afară, la aer. În timp ce stăteam pe bancă, am început să mă gândesc la o rochiță.

Deodată am văzut în fața ochilor mei rochița mea preferată.

O rochiță de culoarea rubinului, lungă, pe la mâneci capsată cu pietre mici colorate, de smarald şi safir. Gulerul alb ca neaua şi brodat cu firicele mici de aur ca razele soarelui. La spate avea o fundiță tot de culoarea roz şi în mijloc strălucea o piatră rotundă şi albă ca luna, regina nopților.

La poale era țesută cu firicele de argint şi cu pietricele sub formă de steluțe.

De la brâu era pusă în creți şi pe fiecare stătea câte o piatră nestemată înconjurată de un val de voal. În spate şedea un voal lung țesut cu fire de mătase şi din nou cu fire de argint şi aur. Acest voal

Scanned with OKEN Scanner

minunat era prins de guler cu pietricele minuscule de aur, rubin, safir şi smarald.

În loc de nasturi avea tot pietricele mici, dar nu erau nestemate, ci dintr-un plastic care imita sticla.

Această rochie aş dori să o port la o serbare.

Cerință:

Alcătuieşte o compoziție, îmbinând povestirea cu dialogul şi descrierea, pornind de la următoarea situație inițială: „Apăsă pe clanță. Uşa se dădu în lături. În fața lui apăru…"

Alege un titlu sugestiv.

Un oaspete ciudat

Apăsă pa clanță. Uşa se dădu în lături cu un scârțâit prelung. În fața lui apăru, în noaptea adâncă, un om cu o înălțime uriaşă, asemenea unui extraterestru.

Am rămas încremenit de această întâlnire neaşteptată, deoarece nu credeam că pe planeta Terra poți întâlni, fie chiar şi în preajma locuinței, o ființă misterioasă. Dintr-o dată, m-au străfulgerat doi ochi ce împrăştiau scântei fosforescente şi un glas ce-mi vorbea povățuitor:

– Nu da înapoi, amice! Trebuie să mă cunoşti şi să primeşti mesajele pe care le aduc de la depărtare de ani lumină şi din locuri neumblate.

– Da! Da! Da!… Cine eşti?

– Sunt Maledictus Naghet şi vreau să te cunosc deoarece mesajele tale de pe internet au ajuns şi în universul nostru.

– Mi-e greu să cred că mă vei putea înțelege, fiindcă razele tale "X" mă pătrund ca nişte săgeți de foc.

– Nu-ți fie teamă, căci îți putem arăta şi lumea noastră, pe care voi o considerați ciudată şi enigmatică.

Încheind aceste vorbe, brusc s-a auzit un zgomot putemic ca de vânătoare, iar în jur s-a lăsat o năframă roşie, scânteietoare, cu lumini care mai de care mai explozive şi mai orbitoare.

Scanned with OKEN Scanner

– Ţrrr! Ţrrr! Sunetul ceasului m-a trezit din vis. Eram transpirată, când uşa se deschide cu un scârţâit prelung şi în prag apare mama, anunţându-mă cu un zâmbet cald să mă pregătesc pentru şcoală.

– Totul a fost un vis ce m-a purtat într-un univers al extratereştrilor, fiindcă eu cred că acesta există.

Cerinţă:

Realizează o compunere care să aibă următorul final: "Primăvara e un portret al frumuseţii, al gingăşiei şi al renaşterii întregii naturi."

Portret de primăvară

Dintr-o lume neştiută, de undeva din împărăţia Soarelui, a coborât la noi, pe pământ, dintr-o caleaşcă de flori, Crăiasa Primăvară.

Cu gingăşia ei nemăsurată, a umplut văzduhul de lumină şi de viaţă. Soarele, prieten nedespărţit, e tot mai vesel şi mai dornic să mângâie cu razele lui binefăcătoare natura. Zăpada se topeşte şi doar prin locurile umbrite se mai pot vedea petice de zăpadă. Urmele iernii dispar treptat.

Primăvara ţese veselă covor verde-crud pământului. Împrăştie apoi flori fragede înfrumuseţându-l: ghiocei ca albul spumei sunându-şi clopoţeii, viorele ca bolta senină, toporaşii parfumaţi ce-şi răspândesc miresmele în văzduh. Copacii îşi întind ramurile spre cer, desfăcându-şi mugurii.

Călătoarele s-au întors în adevărata lor ţară neuitată, din depărtările cu lumina lor albă şi fierbinte. Ele umplu de viaţă crângurile şi pădurile, înveselind natura. Imnuri sfinte înalţă ciocârlia, iar privighetoarea ne încântă cu trilurile ei. Au revenit aici să-şi clocească ouăle şi să-şi crească puii. Deşi obosite şi slăbite după lunga lor călătorie, n-au răgaz de odihnă; zboară de colo-colo, căutând hrană şi reparându-şi cuiburile.

Scanned with OKEN Scanner

Peste tot freamătă viața. Hamicele albine zumzăie de zor adunând polen şi nectar din cupele florilor. Gâze de tot felul mişună pretutindeni. E atâta mişcare şi veselie în tot locul!

Oamenii ies şi ei bucuroşi la câmp. Vor face ca să rodească glia, prin munca lor neobosită. Acum se ară şi se seamănă, se taie crengile uscate, se văruiesc tulpinile pomilor şi se stropesc împotriva dăunătorilor. Numai aşa ei vor da rod bogat, răsplătindu-le munca. Iarba de pretutindeni e semnul reînvierii întregii naturi.

Firea întreagă freamătă de bucurie. E semn că şi în sufletele noastre, ale oamenilor, a sosit primăvara. Portretul său e decorat cu toate florile pământului, într-o paletă de flori gingaşe, suave şi parfumate.

Primăvara e un portret al frumuseții, al gingăşiei şi al renaşterii întregii naturi.

Cerință:

Alcătuişte o compunere care să se încheie astfel:

"Şi totuşi, aş vrea să mă tăvălesc prin iarbă, să fac oameni de zăpadă, să mănânc înghețată, să beau Pepsi şi să zbor, să zbor..."

Zborul lui Dănuț

Hello! Sunt Dănuț! A, da, el este prietenul meu, Di. Am vârsta... Nu contează, sunt un copil ca voi toți, dar, spre deosebire de voi, eu am un prieten nedespărțit. Sunt legat de el prin câteva fire văzute şi nevăzute.

Ce zi frumoasă! Soare, soare cald, mângâietor; aud păsărelele! Vine primăvara! Simt căldura soarelui şi mângâierea aripilor în zbor. Aş vrea să zbor, să zbor, să fiu uşor, să mă desprind de...

Ce zi minunată! Mănânc înghețata, o înghețată mare, colorată şi parfumată; beau Pepsi, mult, mult, Pepsi; joc fotbal (Doamne, ce gol am dat!) şi zbor, zbor! Sunt liber şi zbor, liber, uşor, liber...

– Dănuț, trezeşte-te, este ora probelor de sânge!

Scanned with OKEN Scanner

Şi tocmai când eram liber! A fost doar un vis! Mă uit spre Di; cu ticăitul lui precis, îmi stoarce, îmi curăţă şi îmi redă fiecare picătură de sânge; munceşte din greu pentru ca eu să trăiesc! Sunt legat de el prin tuburi, ace şi alte tuburi şi, stau cu el şase ore din două în două zile! Di este aparatul de dializă.

Îmi este prieten, dar nu-l iubesc! Vreau să fiu liber, să merg la şcoală, să joc fotbal, să beau Pepsi, să râd, să mă joc cu florile şi cu fluturii şi cu păsările!

Vreau, vreau să fiu un copil ca voi toţi, să-mi pot face planuri pentru ziua de mâine, să am emoţii pentru probele de evaluare.

Dorinţele mele ar prinde viaţă dacă aş avea un rinichi nou-nouţ, care să facă treaba lui Di.

Dar cine să mi-l dea?

Bunicul este prea bătrân! Tată nu am şi nici nu ştiu dacă am avut cândva! Mama? Mama a uitat că exist şi, în afară de viaţa asta chinuită, nu mai are ce să-mi dea, dar un rinichi?!

Copiii au dreptul la viaţă! Eu oare am acest drept?

Copiii au dreptul la învăţătură! Eu oare am să pot merge la şcoală?

Copiii au dreptul la iubire! Pe mine cine mă iubeşte? Poate Di, cu ticăitul lui sacadat, care îmi dă zilnic viaţă!

Şi totuşi, aş vrea să mă tăvălesc prin iarbă, să fac oameni de zăpadă, să mănânc îngheţată, să beau Pepsi şi să zbor, să zbor...

Compoziţiile pe baza unor materiale de sprijin sunt indicate în prima etapă de formare a elevului ca redactor de compuneri. Se ştie că la început de drum se recomandă sprijinul susţinut al învăţătorului cu material adecvat pentru ca, apoi, elevul să-şi formeze capacitatea de a redacta individual o compoziţie.

d. Compoziţiile după tablouri, ilustraţii/benzi desenate, filme/diapozitive îşi fundamentează forma încă din grădiniţă şi continuă în clasele I şi a II-a prin exprimarea orală, urmând ca în a doua parte a ciclului primar să se contureze şi în exprimarea scrisă.

Etapele premergătoare redactării unei astfel de compoziţii sunt: **expunerea** de către învăţător a unor informaţii generale despre tabloul, ilustraţia, filmul expus, ce ajută la perceperea corectă a materialului ales; conversaţia cu elevii asupra primelor lor impresii şi

Scanned with OKEN Scanner

percepții; **intuirea dirijată** a fiecărei imagini expuse; stabilirea titlului potrivit pentru compunere; **elaborarea orală** pe părți a compunerii, urmată de **redactarea propriu-zisă**.

Compoziții după tablou

Model:

Anemone, Ştefan Luchian

Anemonele lui Luchian

Ştefan Luchian se numără printre cei mai mari pictori români. El a pictat cu o măiestrie deosebită maci, albăstrele, muşcate şi anemone. Pictorul s-a remarcat pentru operele sale de mare valoare ca auto-portretul, „Un zugrav" şi tabloul „Anemone". În cel din urmă, artizanul a zugrăvit florile sale pre-ferate, anemonele, care sunt flori de primăvară ce apar la poalele pădurii şi sunt considerate florile purității.

Scanned with OKEN Scanner

Culoarea care predomină în imaginea vasului cu flori este roşul aprins, anemonele fiind aşezate într-un vas de lut, unde partea de sus este zugrăvită în culoarea neagră pe a cărei suprafață sunt pictate ornamente de culoare verde. Buchetul are mai multe anemone în partea stângă a vasului, încât ne creează impresia că greutatea lor l-ar putea răsturna. Pentru a reface echilibrul întregii picturi, Luchian aşază anemonele pe masă, lângă vas. Maestrul a pictat în culori vii anemone violete şi albe; cele roşii exprimând dragostea de viață, cele violete având drept simbol suferința, iar cele albe puritatea. În mijlocul fiecărei anemone este un sâmbure negru ca al florii de mac, ce este năpădit din toate părțile de lumina petalelor purpurii. El este oprit parcă să iasă afară. Astfel tabloul lui Luchian creează o senzație puternică de biruință a vieții în fața morții.

Starea sufletească de care este cuprins pictorul atunci când a creat acest tablou este încredere în viață. Privind această operă de artă, oricine este surprins de o emoție deosebită.

Greierele şi furnica

Toamna, cu ploi reci şi vânturi ce împrăştie frunzele moarte, a sosit pe negândite. Greierele cel negru, de parcă era muiat în tuş, iar

Scanned with OKEN Scanner

pe aripi pudrat cu brumă, cântase toată vara. Degeaba îl sfătuise harnica furnică să-şi adune măcar un bob pentru iarnă.

Furnica alerga toată ziua. Îşi umplea căsuța cu tot felul de provizii ca o gospodină vrednică. Micul greieraş auzise de la bunicul său cum că furnica cea mică şi muncitoare a agonisit de toate pentru iarnă şi nu e binevoitoare cu cei care nu muncesc asemenea ei. S-a tot gândit ce să facă, dar primii fulgi de zăpadă i-au înghețat picioarele. Atunci, cu un glas de abia auzit, s-a dus la furnică zicându-i:

– Furnicuță mititică,
Nu fi lacomă şi rea
Cum a fost bunica ta!
După cum am auzit
A muncit, a tot muncit
Şi la urmă a murit
Căci la nimeni nu dădea
Din grămada adunată.

Auzind acestea, furnica îi răspunde:

– Cât a fost vara de lungă, am muncit de m-am spetit, pe când alte surate ce-au făcut?

– Ați trudit din greu, e adevărat, dar şi eu ți-am făcut munca mai uşoară, veselindu-te. Ia gândeşte-te o clipă cât de tristă ar fi lumea dacă ar pierde cântăreții!

– Ai dreptate, dar suratele mele nu-mi vor îngădui aceasta, aşa că...

– E frumos în viață să sari la nevoie, să te apleci către cel neajutorat, să fii binevoitor!

– Te voi ajuta, dacă îmi făgăduieşti că la anul vei pune umărul alături de noi şi vei putea scăpa de lenevie.

Pățania bunicului nu i-a folosit micului greieraş, dar a înțeles din povața furnicii că trebuie să şi muncească, fiindcă hrana nu pică din cer. De atunci au devenit prieteni şi au înțeles că munca în doi aduce mult spor.

Scanned with OKEN Scanner

Model:

Din jurnalul unui stejar

Am ridicat capul dintre ierburi într-o dimineață şi m-au cuprins fiorii. Copacii uriaşi mă înconjurau. Mă simțeam mic şi trist în oceanul verde, imens.

Pădurarul plantase ghinda cu câteva zile în urmă şi acum mi-am făcut apariția firav, neştiutor, speriat de umbrele din jur.

Arbori întunecați, încrustați în cer mă înconjurau într-o horă a tăcerii, sădind în sufletul meu speranța şi dorința de a deveni ca ei. A venit apusul, apoi răsăritul, apoi alt apus... şi tot aşa, într-o zi am privit în sus şi am văzut că mă apropii de coroana fraților mei. Sub coroana mea se strecurau ierburi, flori, ciuperci. Lumina dulce se cernea printre ramurile mele, iar sufletul meu vibra în foşnetul şi freamătul pădurii. Coroana mea de frunze dantelate participa la simfonia de culoare verde a codrului.

Mă simt mai mare, mai puternic, peste câtva timp voi fi şi eu un uriaş al pădurii. Alături de frații mei am devenit un ostaş ce apără straşnic natura, viața, speranța. Liane lungi, încâlcite, flori de diferite culori, ca şi cum ploaia ghiduşă le-ar fi vopsit, dansează alături de mine în valsul anotimpurilor vieții... Sunt fericit! Sunt doar un stejar, dar sunt şi eu fericit!

Într-o zi...am înghețat. Ramurile mele erau goale. Mi-e frig! Unde sunteți, frunzulițelor? Nu mă părăsiți! În jur, totul se pustieşte.

O lacrimă rece cade pe trunchiul meu; mă străfulgeră un gând: a venit toamna...

Da, a venit toamna...

Scanned with OKEN Scanner

e. Compoziții pe baza desenelor proprii reprezintă o activitate mai complexă decât prima categorie de compoziții, cu material de sprijin, pentru că implică şi o altă arie curriculară; se face apel la ora de educație plastică cu care trebuie să se stabilească o corelație tematică.

Această activitate necesită cel puțin două ore. Etapele de realizare ale unei astfel de compoziții sunt: realizarea corespunzătoare a desenului; analiza desenului; stabilirea unui fir narativ, a unei acțiuni adecvate desenului; stabilirea unui plan de idei; elaborarea orală a compunerii pe etape; redactarea propriu-zisă a compunerii.

Model:

Iarna în sat

Prima zăpadă a căzut, iar zilele şi nopțile au devenit tot mai geroase. Fulgi sclipitori ca argintul, în dansul lor amețitor, au acoperit întreg pământul, formând un covor subțire şi pufos de nea albă ca spuma laptelui.

Scanned with OKEN Scanner

Copacii par pudrați cu zahăr, iar casele poartă cuşme albe, mari şi grele. Pe cărările făcute prin omăt abia se zăreşte câte un punct negru ici-colo. Sunt gospodarii satului, care aduc apă de la fântână.

Satul pare adormit. În liniştea adâncă, se aud pe ulițe, glasuri vesele de copii. Ei se adună bucuroşi să înceapă joaca. Se trag cu săniile, se bat cu bulgări moi de nea, apoi construiesc un om de zăpadă cu chip vesel.

Când umbrele reci ale amurgului coboară peste sat, jocul lor a amuțit.

Ce minunat arată satul în decorul iernii!

Prima zăpadă

Se apropie vacanța. Iarna calendaristică venise de mult şi noi aşteptăm nerăbdători prima zăpadă.

Într-una din zile, bunicul venind de afară, ne-a spus:

– Astăzi va ninge!

Nu a trecut prea mult timp când, dintr-o dată, cerul a început să cearnă mii de fulgi din înălțimi.

M-am îmbrăcat în grabă şi am ieşit afară. La început ningea mai rar şi cu fulgi mai mici, apoi din ce în ce mai des, veneau tot mai multe steluțe argintii. Priveam în sus. Mă orbea dansul acesta amețitor. Pe față simțeam atingerea rece a iernii. Mii de fluturi lucitori se adunau ca să gătească pământul.

Copiii ieşeau din case şi bucuroşi alergau şi întindeau palmele ca să prindă în ele o fărâmă din această roire argintie.

Cât e de gătită iarna!

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

f. Compoziţii pe baza unui text literar cunoscut

Trebuie precizat de la început că povestirea nu reprezintă o compoziţie bazată pe un text literar, ci un exerciţiu pregătitor pentru înţelegerea textului, alături de exerciţiile de înlocuire a unor cuvinte din text cu sinonimele lor, de planul de idei al textului şi rezumatul acestuia.

O etapă intermediară în realizarea compoziţiilor de acest tip o reprezintă temele de descriere a desfăşurării unei acţiuni şi de caracterizare a unui personaj.

Forme propriu-zise ale compunerii pe baza textului literar sunt reprezentate de următoarele teme: găsirea unui alt curs pentru povestire, modificarea conflictului, găsirea altui final, realizarea unei povestiri noi prin analogie, dialog de argumentare a învăţăturii date de text, motivarea ideii principale într-o compoziţie proprie, etc.

Model:

Luna şi licuriciul

„Eu lucesc şi sar plici, plici,
Seara-n iarba din grădină.
Eu lucesc şi dau lumină
Şi mă cheamă licurici".

(Elena Farago)

Este vară. Soarele roşu de parc-ar fi ieşit din foc se rostogoleşte peste deal.

Năframa serii învăluie satul într-o lumină dulce şi tăcută. Pe cer crăiasa nopţii străluceşte ca un glob de aur, iar stelele s-au aprins ca nişte făclii.

Din ghemul de aur al lunii s-a desprins o rază care s-a întâlnit pe pământ cu un minuscul gândăcel. Pământenii îl numesc licurici, pentru că seara luminează ca un felinar.

La întâlnirea dintre mândra lună şi firavul licurici, în feerica noapte de vară s-a iscat o discuţie:

– Fără mine n-ai putea să-ți aprinzi felinăraşul care de la distanță nici nu se vede, spune mândra lună.

– Chiar dacă lumina mea este mică şi neînsemnată, ea se datorează elitrelor mele frumos colorate, care seara încep să lumineze fără ajutorul tău. În schimb, pentru strălucirea ta fermecătoare e cazul să-i mulțumeşti împăratului „Soare", răspunde plin de importanță, licuriciul.

– Ar trebui să nu ne mai gâlcevim atâta şi să fim mândri de strălucirea noastră, care este atât de admirată de cei de pe planeta albastră, zicea cu o voce împăciuitoare, luna.

În satele româneşti, farmecul serilor şi al nopților de vară este dat atât de strălucirea lunii şi a misterioşilor licurici, cât şi de întreaga natură caldă şi liniştită.

Degețica şi peştişorii

Degețica plânge-ntruna;
Peştişorii o întreabă:
– De ce plângi, măi
Degețico?
N-ai ceva mai bun de
treabă?

– Plâng şi eu că-s necăjită,
Broasca-mamă m-a răpit
Şi mai vrea să mă mărit
Cu feciorul său zbârlit.

– Nu te teme, Degețică!
Peştişorii te ajută;
Te scăpăm noi şi de broască
Şi de nuntă."

Scanned with OKEN Scanner

Libertate

Degețica se ruga :
– Lună blândă şi rotundă,
Ia-mă , tu, pe raza ta,
Si mă du la mama mea !

Peştişorii auzeau,
Ei la sfat se adunau
Si din gură-aşa grăiau:
– Noi te vom scăpa,
Iar frunza te va purta
Peste mări albastre
In alte lumi măiastre.

– Peştişori, dragi peştişori,
Îmi sunteți ca frățiori
Libertate voi îmi dați
Si de broască mă scăpați.

Palatul adâncurilor

Este o fermecătoare noapte de vară. Vântul vioi mângâie pletele verzi ale copacilor somnoroşi, iar luna, crăiasa nopții, înconjurată de stele, slujitoarele sale, formau un candelabru ceresc.

Andrei a terminat de citit cartea "Legendele Olimpului" şi cel mai mult i-a plăcut capitolul despre zeul mării, Poseidon, însă, fiind foarte obosit, a adormit cu capul pe birou.

Deodată, două mâini gingaşe ca petalele ghiocelului l-au luat în brațe şi s-a înălțat împreună cu acea făptură spre cerul cel falnic, acoperit de norii bătrâneții şi au zburat peste şapte mări şi țări, ajungând după câteva clipe pe un tărâm necunoscut şi ciudat. Cercetând, băiatul a aflat că este în țara zeilor olimpieni. Tulburat din somnul său, Poseidon , zeul mărilor, a trimis un monstru înfricoşător să-l aducă pe cel ce îi destrăma somnul.

Se stârni un vârtej şi din marea dezlănțuită se ivi o mână imensă ce l-a cuprins pe Andrei. Când a ajuns în adâncuri, băiatul a scos capul şi s-a atins de apa vrăjită, astfel reuşind să respire. El a

Scanned with OKEN Scanner

observat peşti pictaţi în culorile curcubeului, sirene încântătoare şi neîntrecuţi ucenici ai meşterului Hefaistos.

Curând au ajuns la un castel ce părea construit de o mână cerească: turnurile din sidef erau împodobite cu sculpturi de diamant şi cu fresce care arătau vitejia locuitorilor mării şi conducătorului lor. Pereţii erau alcătuiţi din pietre sclipitoare de-ţi luau ochii. Turnul din mijlocul palatului era pietruit cu rubine, smaralde şi perle ce păreau poleite cu razele soarelui care formau un fulger, semnul lui Zeus. Sala tronului era pavată cu cărămizi aurite, apoi pictate în culoarea rubinului. Tronul era căptuşit cu catifea şi fireturi, iar pe margine erau bătute pietre scumpe.

Imediat s-a înfăţişat însuşi Poseidon, în toată măreţia sa. Avea o barbă lungă şi albă în care se încurcau algele, un păr argintiu precum sclipirea zăpezii, o faţă blândă, ochi albaştri şi adânci ca marea, veşmânt ţesut de Atena, iar în mână ţinea un trident înfricoşător. Lângă el stătea fiul Pegas. Andrei se înclină respectuos în faţa lui Poseidon, iar acesta l-a întrebat mânios:

- Cum ai cutezat să mă tulburi?

- Vă rog să mă iertaţi, spune Andrei. Eu cercetam locurile şi nu am vrut să vă tulbur, sire! Am fost atras de feeria locurilor…

- Fiindcă mă respecţi şi eşti îndrăzneţ, te voi numi administratorul palatului meu.

- Vă mulţumesc, sire.

Plimbându-se prin palat, Andrei a auzit o scoică ce a căzut, iar sunetul produs semăna cu a unui ceas deşteptător. Dintr-o dată, lumea de basm s-a destrămat ca stelele ce se sting în pragul zorilor.

Ce rău i-a părut lui Andrei că s-a destrămat lumea mirifică a visului!

Scanned with OKEN Scanner

g. Compoziții pe baza unor proverbe, zicători, ghicitori, maxime

Acest tip de compoziții este recomandat a se dezvolta spre sfârşitul clasei a IV-a, după ce s-au discutat pe parcurs cât mai multe proverbe, maxime, cu sensurile lor, pentru că este o activitate mai complexă. Proverbul dat se poate folosi ca titlu, introducere pentru compoziție, dar, de cele mai multe ori, e preferat ca încheiere, pentru că reprezintă morala, concluzia unei situații, realități.

Etapele elaborării unei astfel de compoziții sunt: alegerea proverbului dintr-un grup de proverbe pe aceeaşi temă; discutarea sensului proverbului; stabilirea unor situații reale sau din opere literare care ilustrează acest proverb; alegerea situației cea mai apropiată şi mai concludentă pentru semnificația proverbului ales; redactarea propriu-zisă.

Să tălmăcim vorbele înțelepte...

1. „Apa trece, pietrele rămân."

Trecerea apei are drept semnificație trecerea timpului. Pietrele pot fi oamenii sau poate chiar şi pământul. Cu cât trece mai mult apa peste o piatră, cu atât ea devine mai tare; aşa cum şi peste om trecând mai multe necazuri, furtuni, pericole, cu atât el rămâne mai călit sau devine mai puternic.

2. „Bate fierul cât e cald, că de se va răci, în zadar vei mai munci."

Proverbul acesta ne învață să ştim când să alegem momentul, când să acționăm pentru a ne rezolva o problemă. Asemănarea cu fierul este preferată pentru că acesta poate fi modelat numai când e cald.

3. „Prostului nu-i stă bine dacă nu-i şi fudul."

Oamenii din popor au constatat că cei modeşti sunt, de regulă, oameni înțelepți. Proştii, însă, gândesc mai puțin şi nu au capacitatea să-şi dea seama de înțelepciunea altora. De aceea, ei dau dovadă de fudulie, care înseamnă lipsă de înțelepciune. Acest proverb se leagă foarte bine de altul: „Nu te pune cu prostul care are mintea odihnită".

Scanned with OKEN Scanner

4. „Nu judeca pe ceilalți numai după înfățişare!"

Nu este bine să-i judecăm pe alții după înfățişare, frumusețe. Ca să-i judeci pe alții, sau să-ți dai părerea, trebuie să-i cunoşti mai din aproape, să le cunoşti necazurile, bucuriile, trăirile sufleteşti.

Oamenii trebuie judecați după cum se comportă, după bunătatea, modestia şi inteligența lor. Poți fi îmbrăcat bine şi rău crescut, om rău. Poți fi îmbrăcat sărăcăcios şi totuşi să fii un om bun.

5. „Minciuna are picioare scurte."

Motivele minciunii sunt: neîncrederea în puterile proprii, a da dovadă de laşitate, neavând curajul de a recunoaşte greşelile, având ca urmări pierderea prietenilor, punerea la îndoială a cuvântului dat.

Nu trebuie să mințim pentru că întotdeauna adevărul iese la iveală şi ne facem de ruşine. Este bine să avem curajul să recunoaştem când greşim. Putem înlătura minciuna doar dacă suntem cinstiți unii cu alții.

6. „Fapta bună te încunună." "Faptele bune îți luminează viața, iar cele rele ți-o întunecă."

Dacă faci fapte bune, lumea te iubeşte, te laudă, te apreciază pentru ceea ce ai făcut. Oamenii povestesc despre fapta bună pe care ai făcut-o.

Făcând fapte bune, viața ta cunoaşte clipe plăcute şi fericite. Totul ți se pare minunat şi te simți extraordinar de bine.

Făcând fapte rele, făcând rău semenilor tăi şi chiar ție însuți, totul îți merge prost, eşti pedepsit şi suferi pentru ceea ce faci.

Model:

Minciuna are picioare scurte

Într-o zi, părinții mi-au dat voie să mă joc în locul de joacă din fața blocului.

Afară m-am întâlnit cu prietenul meu, Sergiu, care m-a rugat să merg la sifonăria care se afla la trei blocuri mai departe. L-am însoțit fără să-mi cer voie de la părinți. Între timp, mama a observat că am părăsit locul de joacă. La întoarcere, mama m-a întrebat unde am fost, iar eu am mințit-o, spunându-i că nu am părăsit locul de joacă. Atunci mama s-a interesat la colegii de joacă, aflând adevărul.

Pentru că am mințit-o, am fost pedepsit, nemaiavând voie să ies la joacă o săptămână.

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Scrie o compunere după proverbul: "Când pisica nu-i acasă, joacă şoarecii pe masă."

Când pisica nu-i acasă, joacă şoarecii pe masă

Suntem doi frați tare poznaşi.

Am primit o educație aleasă de la sărmana mamă pe care tare o mai chinuiam când eram mici. Însă ea s-a străduit să ne comportăm civilizat, să dăm dovadă în lume că avem "cei şapte ani de-acasă."

Aşa şi procedam când era mama prin preajmă şi ne mai făcea supărată câte un semn să ne liniştim, să nu deranjăm. Şi, mai de ruşine, mai de dragul mamei, ne potoleam repede.

Însă să ne fi văzut singuri, când nu era "paznicul" casei prin preajmă!...Făceam un tărăboi şi o zarvă prin casă, de se minunau vecinii. Nu o dată, când mama se întorcea obosită de la serviciu, se pomenea cu câte o vecină la uşă, ce i se plângea: că puşlamalele ei aşa şi aşa, că erau să dărâme casa...

Şi mama, necăjită, se scuza că şi-a educat copiii, dar degeaba, căci, spunea ea ironic: "Când pisica nu-i acasă, şoarecii joacă pe masă."

Cartea – leac pentru suflet

Cartea a fost încă din vremea veche... şi va rămâne prietenul omului. În ea au pus meşteşugul cuvintelor poeți, cronicari, scriitori, astfel că fiecare din noi să luăm din ea învățătură.

Ce minunat este să trăieşti în lumea cărților! Acest tărâm spiritual eu l-am descoperit mai întâi în cărțile de poveşti, care încet-încet, m-au călăuzit şi mi-au luminat drumul spre lumea cărților cu lecturi istorico-geografice. Adesea le prefer şi mă las ademenită fiindcă ele îmi oferă călătorii fascinante în locuri zăvorâte şi pline de enigme, unde paşii istoriei au gravat urme adânci.

Trăiesc un sentiment de nespusă bucurie când descopăr că pot călători spre a cunoaşte până şi cele şapte minuni ale lumii pe

Scanned with OKEN Scanner

care omul le-a creat. Dar câte privelişti minunate şi câte locuri misterioase pot descoperi prin această carte!

Tot de aici am aflat că există mici făpturi în mediul terestru care pot făuri construcţii pe cât de interesante, pe atât de uriaşe.

Multe lucruri folositoare îmi dezvăluie mări de înţelepciune, mă povăţuiesc să fiu bună şi dreaptă, îmi deschide o filă spre o lume nouă, îmi aduce un licăr de lumină şi un strop de senin în suflet. Ori de câte ori am fost tristă, cartea mi-a alungat deznădejdea, mi-a mângâiat cu o mână lacrimile şi mi-a înţeles ruga.

Cartea mea preferată m-a sfătuit astfel: „Nu este om învăţat cel care are cărţi multe, ci acela care le citeşte."

Şi tăcerea este un răspuns

E o zi în miez de florar, când razele poleite ale soarelui împrăştie o dulce lumină aurie. Andrei, elev în clasa a IV-a, se întoarce de la şcoală cu o carte. E o carte foarte veche, precum cronicele ce păstrează puternice mărturii ale istoriei, dar foarte interesantă. A împrumutat-o de la o mare bibliotecă. Este pasionat de trecutul şi izvoarele istorice ale neamului şi deseori petrece ore în şir în muzee şi prin locuri ce vorbesc despre vremurile îndepărtate. Colecţionează ca un adevărat anticar imagini, monede, hărţi rare, fiindcă visul lui este să devină arheolog sau muzeograf.

Nu după mult timp, când tocmai îşi sfârşeşte lecţiile, este chemat de colegi la o partidă de baschet, căci şi sportul îi este prieten adevărat. Cartea rămâne pe birou. Sora mai mică, Elena, este o copiliţă veselă, şi chiar lesne inovatoare. Curioasă cum este din fire, repede vrea să afle ce mistere ascunde acea carte. O deschide şi, vrăjită de imagini, se hotărăşte pe loc să-şi facă un album, cartea rămânând cu multe pagini zdrenţuite.

Timpul s-a strecurat iute ca gândul şi Andrei n-a mai avut timp să mai lectureze cartea, astfel că sosise clipa când trebuia să o înapoieze.

Doamna bibliotecară verifică starea cărţii şi rămâne împietrită când dă cu ochii de paginile decupate. L-a întrebat cu un ton mustrător:

– Andrei, ce s-a întâmplat cu cartea?

După minute bune în care i-a explicat că aceasta este o greşeală, fiindcă din cărţi culegem comori de înţelepciune şi

Scanned with OKEN Scanner

învățătură, băiatul privea în jos. El avea obrajii roşii ca para focului, iar din cei doi ochi se rostogoleau lacrimi după lacrimi ce parcă cereau iertare.

Întrebat dacă regretă cele întâmplate şi dacă a fost un accident, pe chipul băiatului se aşterne o adâncă tăcere. Astfel doamna bibliotecară a înțeles că şi tăcerea e un răspuns.

h. Compoziții pe baza observațiilor şi impresiilor proprii

Observațiile şi impresiile elevilor asupra unor evenimente, întâmplări trebuie să fie la început coordonate foarte bine de învățător, cu diverse ocazii: excursii, vizite, tabere, etc, pentru că la baza reuşitei acestor compoziții se află o atenție deosebită, o memorie foarte bună, un spirit de observație ascuțit care trebuie cultivate. Apoi elevii sunt îndrumați – sub forma unor teme orale – să observe activități din familie, jocurile lor cu alți copii, activitățile oamenilor mari, viața animalelor şi tot ceea ce-i înconjoară; aceste observații vor sta la baza unor compoziții proprii care vor fi cu atât mai bine realizate, cu cât au fost reținute unele amănunte, au fost observate atent unele aspecte şi sunt emise judecăți proprii asupra evenimentelor.

Pe baza observațiilor colective se pot realiza primele compoziții orientative; se selectează mai întâi elementele cele mai sugestive observate, se organizează într-un plan de idei, se reactualizează unele amănunte pe baza materialului de sprijin colecționat – fotografii, pliante, alte imagini, notații proprii – se stabileşte un titlu potrivit, se relatează oral o variantă de compoziție şi se încheie cu redactarea care poate lua forme cât mai originale.

Scanned with OKEN Scanner

Model:

Fericire

Sunt eu oare fericită?

Fericirea este un sentiment pe care fiecare dintre noi doreşte să-l cunoască.

În căutarea fericirii, luptăm cu toate forţele noastre împotriva necazurilor, tristeților şi a obstacolelor vieții de zi cu zi.

Un copil este fericit atunci când este înconjurat de toată dragostea ce i-o pot oferi doi părinți iubitori. Părinții, la rândul lor, sunt fericiți când copiii lor sunt buni şi ascultători şi mai ales sănătoşi.

Nimic nu este mai important decât fericirea. Fericirea îmbracă infinit de multe forme.

Mulți oameni îşi găsesc fericirea spiritual, se găsesc fericiți doar alături de Dumnezeu. Nu ştiu dacă aceasta ar fi fericire, sau este doar un sentiment de bine în casa Domnului, ştiindu-se protejați.

Atunci când eşti prea realist, nu cred că poți fi fericit. Viața este grea şi fericirile sunt puține în comparație cu necazurile. Micile bucurii pe care ni le rezervă viața se pot numi „fericire", dar de fapt ele nu sunt decât drumul spre marea fericire pe care unii n-o găsesc niciodată.

Fericirea poate fi găsită în dragoste.

Oamenii simpli sunt fericiți chiar şi atunci când li se îndeplinesc nevoile materiale.

Când eram mai mică, eram fericită când primeam jucării noi. Acum sunt fericită când iau calificative mari sau realizez ceva important. De fapt nu ştiu dacă sunt fericită, dar toate acestea îmi creează o stare de bine, de bucurie.

Oricum ar fi, eu sunt un adevărat explorator al fericirii. Eu caut fericirea, sperând să o pot găsi cândva şi să strig cât pot de tare:

„Sunt un om fericit!"

Vis

Vise ce trăiesc în noapte,
Trăite cu intensitate.

Între picăturile de lumină ale lunii diafane, ce răspândesc umbre în cameră, copilul visează că este ridicat şi purtat pe aripile

Scanned with OKEN Scanner

unui gingaş fluture, că zbura în imensitatea cerului. Îl pătrund fiori de gheață ce îi destramă sufletul, împărțit în cariere de vise.

Copilul se ascunde în puful aripilor, care pâlpâie secundă de secundă. Antenele fluturelui îi încearcă respirația şi îi ridică petalele rătăcite ale sufletului.

În visul său, se vede ajuns lângă o fereastră necunoscută, ce era luminată şi păzită de un înger, care suspina privind la patul de suferință al unei fete bolnave, a cărei copilărie era răpusă de boală.

Şi lumina lunii suspina în tăcere, ale cărei lacrimi udau fața palidă a fetiței, cuprinsă de necunoscut. Apropiindu-se de patul fetei, cu pletele blonde, îi cuprinde mâinile reci şi i le sărută. Deodată, fata simte mângâiatul unui străin şi încearcă să cuprindă în întuneric viața ce o părăseşte. Vlăguită de suferință, purtată pe aripile îngerului alb, simte cum viața o părăseşte.

Tresări, strigă, se chinuie să-şi ridice capul greoi şi cere ajutor!

– Vă rog, nu-i lăsați să-mi ia sufletul! Nu-i lăsați!

Mângâierile diafane îi deschid pleoapele grele. Se aude pâlpâitul fluturelui gingaş. Luna obosită desenează umbra fluturelui; a purtat-o pe aripile lui. Antenele fluturelui mai păstrau încă fărâmile gândurilor fetei. Acum înțelese. Durerea îi părea fetei încă vie şi pâlpâirea sufletului se ridicase în infinit pe aripile îngerului alb.

Pe aripile unui fluture gingaş,
Un suflet pur, ce nu-şi găsea odihnă
Şi-a luat zborul în neființă.
Au dispărut durerea, suferința…

Primăvara

Ziua, furişându-se a plecat,
Seara cenuşie şi odihnitoare
Ca un tril de privighetoare,
Se strecoară în sat.

Primăvara cea mistuitoare,
A pus stăpânire peste tot,
Peste câmpuri, văi şi pe ogoare,
Cu alaiul ei de flori, cu tot.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Copilărie

Copilăria este ca o floare rară,
Ce se ofileşte a-nu-ştiu-câta primăvară,
Dar o păstrezi în suflet vie şi gingaşă,
Copilărie, tu eşti aşa frumoasă.

Trăieşte-ți din plin copilăria,
Nu lăsa să-ți scape fericirea.
Cu ea nu te-ntâlneşti decât o dată,
Şi-atuncea viața-i minunată.

Compuneri despre anotimpuri

Cerință:
Alcătuieşte compuneri despre anotimpul de primăvară.

Primăvara în pădure

Printre ramurile înmugurite ale dumbrăvii pătrund raze aurii ca nişte fire desprinse din soare. Ele mângâie ghioceii gingaşi ce şi-au scos căpşorul de sub pâlcurile de zăpadă albă ca nufărul. Glasurile lor cristaline răsună în toată pădurea ca nişte clopoței ce vestesc sosirea prințesei Primăvara. Din loc în loc se ivesc fire de iarbă mătăsoasă şi verde ca smaraldul.

Prin pădure se văd semnele primăverii.

Primăvara

E primăvară. Codrul îmbracă o mantie verde. Prin iarba fragedă, vezi țesute petale albe. Albinele au pornit colinda. Soarele auriu, mândru şi generos, îşi risipeşte razele. Prin pomii plini de floricele şi muguri se aud păsărelele cu glasul de argint. Fluturii colorați joacă hora păcii. Mireasma încântătoare a florilor farmecă pe oricine. Cu petalele colorate înveselesc atmosfera. Ici-colo vezi albinuțe cu găletuşe adunând nectarul dulce şi zburând din floare-n floare. Mieluşeii zburdă pe câmpia verde. Primăvara se plimbă în caleaşca ei de aur, pe lângă lacul albastru ca oglinda. În părul ei de aur sunt prinse flori fel de fel şi fluturi albi ca laptele. Rochia ei de mătase se lasă în urmă peste firele de iarbă şi peste ghioceii plăpânzi.

Iată minunățiile primăverii.
Primăvara a sosit
Şi pădurea a-nverzit.
Haideți să jucăm hora-n câmpie!

Zăpada şi ghiocelul

Ce frumoasă este iarna!
Toți copiii-s fericiți,
Dar mai bine-i primăvara,
Când copacii-s înfloriți.

Este-un firav ghiocel,
Care iese la lumină.
El e primul clopoțel
Ce ne-anunță - o zi senină.

Astăzi este din nou soare.
Vrem să vină primăvara!
Uite, cred că văd o floare
De sub neaua sclipitoare!

Ura! Primăvara a sosit.
Ghiocelul ne-a vestit:
Copii, sunteți pregătiți
Primăvara să primiți?

Scanned with OKEN Scanner

Primăvara

Trecuse toamna, trecuse iarna... Norii plumburii se risipeau la ivirea soarelui fierbinte.

Pe aripile rândunelelor sosea primăvara, mângâind pământul cu o boare caldă de vânt. Firişoare de apă albastră, cristalină şi rece ca gheața se împleteau cu săbiuțele verzi, ca nişte picături înghețate de smarald.

Viorelele şi ghioceii, toporaşii, brânduşele şi zambilele îşi scutură mireasma parfumată. Copacii şi-au împodobit ramurile uscate cu ghemotoace de culoarea oului de rață. Erau mugurași din care peste puțin timp vor ieşi frunzulițele.

Gâzulițele mici se risipeau nevăzute printre locurile ascunse ale crengilor, mergeau grăbite şi nu le vedeai decât atunci când te pişcau. Albinele, picături strălucitoare de aur, roiau prin natură, aducând omagiu soarelui şi florilor.

Toată natura cântă, dansând într-un ritm amețitor.

Din zări albastre,
Pe aripi măiastre
Vine primăvara!

O călătorie în lumea florilor

Într-o seară răcoroasă de primăvară, am lecturat o carte despre viața multor flori. Parcă simțeam miresmele plutind şi vedeam marea de culori. Încet, pe negândite, somnul m-a furat fără să pot părăsi minunata lume a florilor.

O lăcrimioară înmiresmată, cu o rochiță albă ca neaua şi presărată cu cristale de rouă, m-a condus în marea cetate a florilor. La poartă toporaşii, adevărate gazde ospitaliere, m-au întâmpinat îmbrăcați cu o haină de sărbătoare multicoloră. Dincolo de zidul fortăreței era multă veselie şi vorbă bună. Uimită de atâta parfum şi culoare, mi-am întrebat prietena, lăcrămioara:

– De ce s-au adunat atâtea flori aici?

– Cum, nu ştii? Astăzi este sărbătoarea florilor.

Scanned with OKEN Scanner

Într-adevăr, erau sute de panseluțe în culorile curcubeului, ghioceii cu ale lor cămăşuțe albe şi costume verzi, garoafe mândre înveşmântate în rochii cu felurite culori: roz, roşu-aprins, galben şi alb. Lalele gingaşe îşi leagănă mlădios tulpinile sub rochițele mătăsoase, iar brânduşele şi-au luat straiele albastre ca cerul în miezul verii, pe când narcisele şi florile de nu-mă-uita s-au împodobit în straie albe şi albastre.

Toate florile şi suratele lor participau la acest carnaval al eleganței, unde parada era condusă de Zâna Florilor, însoțită de strălucitorul crai, Soarele, înveşmântat într-o lumină aurită. Astfel, în compania prietenei mele, lăcrămioara, am văzut cât de fascinantă este viața florilor şi câte bucurii pot aduce frumusețea şi parfumul lor.

După paradă, am luat parte la dansul florilor, unde strălucirea şi bogăția costumelor se împletea cu eleganța paşilor de dans. Vrăjită de dansul florilor, abia am auzit un glas de clopoțel sunând aproape de mine. Era ceasul deşteptător care anunța sosirea zorilor.

Lumea de basm a florilor s-a risipit repede ca orice vis frumos.

Flori de primăvară

Au ieşit în primăvară
Ca-n toți anii, mii de flori,
Îmbrăcând întreaga țară
În miresme şi culori.

Ghiocelul, albăstreaua,
Ca un zâmbet din pământ
Lung îşi sună peste nea
Clopoțelul lui de vânt.

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Scrie compuneri despre anotimpul de vară.

Soarele

Soare, mândru soare
Vino peste zare
Ne mângâie viața,
Viața şi speranța
În care trăim şi copilărim.

Soare, mândru soare
Eşti lumina vie
Plină de bucurie.

Apus de vară

Era o zi de vară târzie. Soarele, obosit, mergea la culcare trimițând o ploaie de raze aurii. Deasupra pădurii de brazi, cerul deveni trandafiriu. Zimții brazilor muşcă dintr-un apus roşu ca dintr-o imensă felie de pepene.

La marginea pădurii, câțiva fluturi întârziați, cu aripile argintii, se lasă uşor pe muşchiul pufos.

Slăbit, soarele dă mâna cu noaptea care pare o pânză rumenă de trandafiri, țesută de sute de greieri. În tăcere, natura adoarme sub uriaşul policandru al cerului, care îşi aprinde una câte una luminile, ca într-o sală de danț. Luna, regina stelelor, palidă ca o mireasmă, trece ca o seceră de argint prin norii albicioşi.

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Redă compuneri despre anotimpul de toamnă.

Culorile toamnei

Luna septembrie aduce cu ea toamna, îmbrăcată într-o mantie de ploi şi brumă. Încălțată cu pantofi de ceață, ea pune stăpânire pe întregul pământ. la cu asalt oraşele şi satele, însoțită de alaiul ei de frunze ruginii şi cântece de bucurie.

Soarele, cu un zâmbet friguros, trimite un mănunchi de raze obosite printre norii plumburii. Cu ultimele ei puteri, moaie penelul în culorile curcubeului şi colorează cu roşu aprins merele, cu galben perele şi gutuile, în culori de chihlimbar strugurii.

În păduri, stejarii sună din foi ruginite, pe malul apelor sălciile îşi scutură bănuții arămii. Îmbrăcate în culori pastelate, pe aripile vântului, frunzele se grăbesc să plece la balul toamnei. Obosite, se aştern pe pământ, într-un covor multicolor.

Este minunat să păşeşti uşor prin castelul pardosit cu marmura roşcată a toamnei.

Toamna

Vara s-a dus,
În lumea ei de-apus.
A venit toamna
Cu frunze mici, dungate
Şi cu fructe bogate.
Frunzele se desprind
De-a lor ramuri,
Iar oamenii-nchid
A lor geamuri.
Soarele s-a ascuns
După tristul apus,
Iar veselia de pe fețe
Demult s-a dus.

Scanned with OKEN Scanner

Noiembrie

Dintre douăsprezece surioare
Cine a sosit acuma oare?
Tristă-i şi fără culoare,
A unsprezecea, mi se pare.
Dârdâie întruna
Căci e prietenă cu bruma,
Cu vântul de la miazănoapte
Cu frigul şi ploile toate.
De soare nu-i prea place,
Iar zăpada vizite-i face
Să o iubesc n-ar fi temei
De nu s-ar sfârşi cu Sf. Andrei.

Miez de toamnă

Urmele lăsate de condurii cu ciucuri arămii ai toamnei se simt prin livezi, grădini, parcuri şi păduri.

Pretutindeni în aceste locuri, dar mai ales în împărăția pădurii, poți vedea dansul fermecător al frunzelor prin aer. Uitată de vânt, o delicată frunză verde abia se mai ținea de copacul bătrân. În curând, într-un joc calm şi îmbietor, se va alătura şi ea celorlalte surate în covorul ruginiu de frunze de pe pământ.

Este o noapte adâncă şi tăcută, şi doar un izvor jucăuş se mai aude susurând printre frunzele moarte din pădure. Acesta seamănă cu un firicel argintiu când primeşte strălucire în plină vară de la împăratul cerului, Soarele.

Ce multă frumusețe se adună într-un miez de toamnă blândă!

Toamna

În livezi şi prin grădină,
A sosit zâna cea bună
Să ne-mpartă roade coapte,
Ploi mărunte, frunze moarte.

Norii suri acum se ceartă
Ca doi zmei la ei în poartă,
Iar acel ce-l mustră tare
Este chiar măritul "Soare".

Şi-n pădure-i zarvă mare –
S-au pus toți pe supărare,
C-au plecat în depărtare
Mii de păsări cântătoare.

Scanned with OKEN Scanner

Toamna, cea mai bogată fiică a anului

„A venit pe nesimțite
Toamna cea din zarea-albastră..."

După zânele Primăvara şi Vara, vine cea de-a treia fiică a bătrânului an – Crăiasa Toamnă.

Soarele nu mai aruncă sulițe de foc; acum ne mângâie cu raze mai blânde şi mai îngăduitoare. Zilele se micşorează încet-încet, spre seară cerul se stinge, iar noaptea cade mai grea şi mai lungă.

Copacii aleilor şi ai pădurii şi-au pictat trunchiurile în fel de fel de nuanțe, parcă uşor triste. Frunzele ca para focului, altele poleite cu aur sau îngălbenite ca şofranul şi înroşite ca arama cad, plutind ca nişte bărcuțe, formând pe jos un covor multicolor. De prin păduri, semnele nemiloase ale toamnei au gonit cântătoarele. Şiruri nesfârşite de păsări călătoare se îndreaptă spre îndepărtatele țări ale soarelui, iar nişte cocori rătăcesc prin înălțimile albastre...parcă nehotărâți să-şi croiască drumul.

Parfumul crizantemelor se înstăpâneşte ca un rege pe tărâmul grădinilor, iar culorile lor pastelate îmbogățesc tabloul autumnal, purtându-ne într-o lume mirifică... într-o mare de culori. Şi... tot acum, prințesa toamnă culege de pe câmp porumbul cu podoaba zdrențuită, perele aurii şi aromate, merele roşii ca focul, strugurii, adevărați cercei cu boabe negre şi gutuile ce se scaldă în galbenul luminii. Bogății şi frumuseți deopotrivă, toamna ni le dăruieşte din belşug.

Cea de-a treia fiică a anului împarte tuturor cu dărnicie roadele bogate ale pământului. Ea este o zână a frumuseții, dar şi a belşugului.

Paleta de culori a toamnei peste pădure

Dis-de-dimineață, o perdea de ceață deasă a coborât peste pădure.

Printre crengi de fagi şi stejari abia se zărea un soare palid şi foarte obosit precum un agricultor ce se întoarce de la plug. Discul de pe bolta cerească încerca să trimită raze mohorâte şi firave, care abia răzbăteau până la unda unui râu rătăcitor.

Scanned with OKEN Scanner

Cei care mai înveseleau paleta tristă de culori a toamnei erau copiii. Ei alergau, ducând în iureşul lor un vânt liniştitor ca un gând bun pentru a alunga întreaga tristeţe a pădurii.

Într-un târziu, se va mai deschide şi evantaiul paletei de culori a toamnei. Ce minunat va fi!

Cerinţă:
Scrie compuneri despre anotimpul de iarnă.

Iarna

Iarna este a patra fiică a anului care ştie să împodobească fiecare ram cu ghirlande strălucitoare, să înveselească pământul cu o plapumă de nea.

Ea soseşte în caleşti de vijelie şi îmbracă totul în straie argintii de sărbătoare. O ploaie de plăpânzi fulgi coboară lin din cer. Iarna, prinţesa cu inima de gheaţă, îi aşază în troiene pufoase.

Ea a fost şi martorul atâtor frământări din istoria neamului românesc. Sângele poporului a înroşit de nenumărate ori zăpada sclipitoare. În alte vremuri, iarna era grea şi frumoasă. Oamenii stăteau la gura sobei, bunicile împleteau, pentru a-şi umple timpul, iar pruncii ascultau poveşti ... poveşti minunate.

Oamenii au ştiut să-şi păstreze cu sfinţenie datinile şi obiceiurile, ca pe un odor, transmis din generaţie în generaţie. Strălucirea iernii înseamnă pentru toţi românii sărbătoarea mare şi sfântă a Crăciunului, atât de mult aşteptată de vârstnici şi de copii. Minunate daruri poposesc sub bradul fiecărui copil.

Iarna adună pe ulițele satului zeci de copii cu săniuțe, care fac mătănii prin zăpada sclipitoare. Larma năzdrăvanilor îmbujorați pune stăpânire pe derdeluş. Cârmacii ignoră frigul. Pentru ei, iarna este Bunica Albă.

Iarna este pentru mine leagănul jocurilor însufleţite ale copiilor, muza care a inspirat atâția scriitori, un săculeț plin de bucurii, drumuri inundate de zăpadă, fulgi care cad necontenit, ninsori care colindă mereu la geam...

Scanned with OKEN Scanner

Povestea unui fulg de nea

A sosit iarna, anotimpul sărbătorilor şi al bucuriei. Casele şi-au pus cuşme albe. Plopii par fantasme argintii ce se pierd în zare. Fulgii, micile steluțe de nea, se joacă prin cer ca „un roi de fluturi albi".

Dar, iată că din dansul lor, un fulg s-a desprins şi s-a lipit de fereastra camerei mele, făcându-mi cu ochiul. Era un fulg mic şi alb, dar foarte simpatic şi îndrăzneț. M-am apropiat de geam, l-am deschis, iar fulgul neaşteptând nici o invitație, a sărit în palma mea. Minunându-mă, i-am spus:

– Bună ziua, fulg de nea!

– Bună ziua, fetițo! Eu mă numesc Fulguleț.

– Ştii Fulguleț, aş dori să aflu ce fel de viață aveți voi, fulgii de nea?

– Este o poveste lungă. Mai întâi eu am fost o picătură de apă din râu. Eram foarte fericit şi mă jucam toată ziua cu frățiorii mei în bătaia soarelui, până într-o zi când a venit Baba Iarna, care ne-a înghețat şi ne-a furat cu ea în sus, în înaltul cerului. Acolo ne-am oprit la bunicul fulgilor de nea.

– Dar cine este bunicul vostru?

– Ei, bunicul nostru este Norul cel Uriaş şi pe drept cuvânt i se spune aşa, deoarece nimeni din Împărăția Norilor nu-şi poate măsura puterea cu el. De la dânsul am plecat la Moş Crivăț, care ne-a transformat în steluțe mici de gheață, apoi împreună cu toți fulgii ne-a trimis să cernem pământul cu un covor moale şi pufos de zăpadă. Noi putem spune că trăim veşnic deoarece după ce ne topim ajungem din nou picături de apă şi ne urmăm drumul pe care acum îl ştii. Imediat fulgul a devenit o mică perlă strălucitoare de apă.

Astfel am aflat care este viața fulgilor de nea.

Iarna

A venit iarna la noi; iarna cu bucuriile şi frumusețile ei. Mândra iarnă împarte la fiecare casă ciucuri de gheață. A început să ningă şi fluturii fac piruete lente.

Hora fulgilor de nea îi înveseleşte pe copiii care stau şi privesc ninsoarea, ca un roi de albine. S-au aşternut peste toată țara plapume albe, calde şi protectoare. Satul pare un tablou pictat de

Scanned with OKEN Scanner

iarnă. Totul e alb şi cerul pare oţelit. Satul se vede ca într-o oglindă de cristal.

Norii îşi descarcă mânia şi fulgii cad unul după altul. Copiii, prinşi de focul bucuriei, au ieşit cu săniile pe uliţe.

Frigul muşcă cu ai săi colţi de argint. Iarna friguroasă a pus crengilor mănuşi de puf.

Ninsoarea nu s-a oprit, iar fulgii tot mai cad ca nişte fluturi ce zboară pe aripile nevăzute ale vântului. Ferestrele înspăimântate de colţii frigului şi-au pus platoşă de fier. Iarna, cu buzele ei vinete, sărută ferestrele şi pe geamuri înfloresc trandafiri, crini şi multe alte flori ciudate.

Iarna, prinţesa zăpezilor, a vântului şi a frigului, porunceşte slujitorilor să facă cât mai frig. Satul a încremenit ca-ntr-un tablou. Argintul curge în valuri din cer, acoperind totul în jur.

Viteazul pământ s-a lăsat învelit de plapuma iernii. O săgeată de gheaţă strânge tăcerea satului.

Iarna a mai cedat din ger şi clopoţeii vestesc ecoului îndepărtat venirea unui nou an fericit.

i. Compoziţii pe baza unui plan de idei

Cerinţă:

Realizează o compunere în care să descrii primăvara, respectând planul dat.

Planul compunerii

1. Semnele primăverii;
2. Viaţa tuturor fiinţelor;
3. Activitatea în anotimpul de primăvară;
4. Descrierea primăverii cu transformările ei;
5. Primăvara-zâna renaşterii;

Scanned with OKEN Scanner

Primăvara – zâna renaşterii

E primăvară şi soarele iubitor s-a întors din lunga lui călătorie. Pentru că acum e o dimineaţă parfumată, mingea aceasta de foc tocmai se rostogoleşte pe dealul îmbrăcat în catifea verde, luminând şi înveselind natura.

Luna mărţişorului abia a început, dăruind întregii lumi cel mai minunat mărţişor: ghiocelul. Toate celelalte flori se trezesc la viaţă: vioreaua, mândrul toporaş, brânduşa cea veselă, brebenelul, narcisa cea elegantă, lăcrămioara plină de sensibilitate şi alte minunăţii ale primăverii.

Ursul cel morocănos a ieşit afară din bârlogul său, respirând aerul curat şi proaspăt al pădurii. Multe vietăţi reînvie acum, în vremea frumoasei primăveri: vrednica furnică aleargă grăbită la muşuroi, ducând în spate o povară mai grea decât ea, albina cea harnică adună şi ea polenul şi prepară gustoasa miere. Gândaci de tot felul mişună prin iarba proaspătă şi mătăsoasă, iar micul greieraş îşi construieşte grăbit o nouă chitară. Toată suflarea, micile făpturi, se trezesc la viaţă în acest anotimp.

Primăvara, o zână de o frumuseţe nedescrisă, prima fiică a anului, are o rochie din flori parfumate de liliac, părul din polen auriu, pantofii din fire cristaline de apă, mândră coroniţă împletită cu fire de aur, ochi din două viorele, cercei din doi ghiocei şi nasturi din mici toporaşi. Această prinţesă a naturii se iveşte tocmai acum pe deal, pe câmpii şi pe munţi, cu un zâmbet nevinovat de copil şi pe unde trece cu bagheta ei magică transformă totul într-o explozie de verdeaţă. În mâna-i gingaşă şi albă poartă un coşuleţ împletit din tulpiniţe de flori, iar în el se află mii de clopoţei de lăcrimioară.

Deodată, zâna se înalţă şi împrăştie în aer culoare, zâmbet şi parfum.

Orice fiinţă se bucură de binefacerile pe care le aduce primăvara-zâna renaşterii.

Cerinţă:

Alcătuieşte o compunere respectând următorul plan de idei:

1. Sfârşit de iarnă;
2. Primul ghiocel;
3. Înfăţişarea lui;
4. Dialog cu ghiocelul.

Scanned with OKEN Scanner

Ghiocelul

Baba-Iarna, aprigă în hotărârile ei, nu se îndură încă să plece de la noi. E frig şi multă gheaţă încă, dar împăratul soare îşi face loc printre norii de cenuşă şi trimite câteva raze aurii în acest sfârşit de făurar.

Petice mari de zăpadă acoperă ograda asemenea unui ocean imens de blocuri de gheaţă.

De sub ele, firicelele subţiri de iarbă îşi caută loc prin pământul umed şi negru. Sfios îşi clatină căpşorul un ghiocel plăpând. A ieşit el, ca o bucurie în calea mea şi nu-mi dau seama dacă această suavă floricică este aici cu adevărat sau e doar un răzleţ fulg de zăpadă desprins dintr-un ac de iarbă. Cu mult curaj, şi-a făcut loc din gluga lui cea verde şi-şi scoate capul ca un clopoţel de argint. Privind către pământul de catifea, m-am apropiat şi am intrat în vorbă cu el:

– Gingaş clopoţel, nu ţi-e teamă că o să-ţi îngheţe firicelul subţire de trup?

– Eu sunt vestitorul primăverii şi cred că menirea mea este de a face bucurii oamenilor. De aceea mă grăbesc să fiu primul care să le anunţ sosirea primăverii. Ascultă-mă!

O adiere a venit uşor mişcând delicatul clopoţel şi dintr-o dată s-a auzit un glas subţire şi mic:

– Cling! Cling! Cling!

Cu multă gingăşie, îl mângâi uşor şi-mi iau rămas bun de la el, căci pe mulţi trecători îi va mai vesti despre sosirea mult doritei prinţese, primăvara.

Ghiocelul este primul mesager al primăverii ce are curajul să alunge iarna cu inima de gheaţă.

j. Compoziţii libere

Se realizează cu succes spre sfârşitul ciclului primar.

La baza redactării compoziţiilor libere stă buna însuşire a tehnicilor de elaborare a acestui tip de texte, apoi bogatul material, adunat cu diverse ocazii, bine selectat şi ordonat, precum şi un vocabular şi un limbaj elevat.

Stabilirea temei compoziţiei libere se face, la clasele mici, de către învăţător sau cu ajutorul elevilor. Pentru că informaţiile acestora

Scanned with OKEN Scanner

despre anumite realități nu sunt complete la această vârstă, se propun compoziții despre întâmplări imaginare.

Etapele realizării compoziției libere sunt: **selectarea informațiilor** corespunzătoare temei alese, **întocmirea individuală** a unui plan de idei, urmată de **redactarea creatoare a compoziției,** într-o formă originală.

Model:

Primăvara

Vine pe aleea de soare
Cu berze şi rândunici.
În straie de sărbătoare,
O vor primi doi arici.
Ea va aduce cu sine
Tot verdele din livezi –
Haide, dansează cu mine, căci vine
Şi îndată şi tu ai să o vezi.

Este primăvara cea cu brațul plin de flori
În surâsul ei este lumina,
Este curcubeul peste cerul fără nori,
E fântâna cea cu apă plină.

Ea va aduce iar muguri
Care vor da rod bogat;
Pomii acum nişte nuduri
Vor înflori de-ndat.
Vine cu ploaia cea bună
Grâul să crească pe ogor
Şi greieraşii vor zice din strună
Că le-a fost de ea atât de dor.

Este primăvara cea cu brațul plin de flori
În surâsul ei este lumina,
Este curcubeul peste cerul fără nori
E fântâna cea cu apă plină.

Scanned with OKEN Scanner

Vine toamna

Frunze arămii,
Mere aurii,
Păsări călătoare,
Ploi prevestitoare,
Toamnă.

Struguri mustoşi,
Nucii cei făloşi,
Prunii şi gutuii
Şi cloşca cu puii,
Toate

Te vestesc pe tine
Toamnă, ştii prea bine
Tu cea care vii
Umplând de copii
Şcoala.

Zumzet şi rumoare
E prin coridoare,
Sună-un clopoțel
Răspunzând la apel
Harnicii şcolărei.
Veniți să învețe,
A cărții povețe.

Chemare

Copii ai țării mele,
Cu glas de iezişori,
Iubiți străbuna glie
Scăldată-n trei culori!

Uniți făptura voastră
Cu cei ce cred ca voi
Şi într-un gând cu toții
Visați să fim eroi!

Chemați copiii lumii
Cu ochi de curcubee
Să făurim lumina
Şi-a păcii sfântă cheie!

Scanned with OKEN Scanner

Speranță de copil

Sunt raza de soare ce străluceşte,
Sunt roua rece de dimineață;
Sunt un copil, un copil ce totuşi zâmbeşte
La infinita speranță de viață.

Sunt unul din copiii lumii
Care râde, dar şi suspină.
Sunt bogat sau sărac,
Sunt alb sau negru,
Aceleaşi vise ne dau aripi
Spre neîntinata lumină –
Lumina păcii, a speranței şi-a iubirii.

Copiii lumii

Pace-e cuvântul dorit
Linişte – cuvântul râvnit!
Iubirea- s-a născut prin noi şi pentru noi.
Iubirea – s-a născut din Dumnezeu.
Copii ai lumii, veniți să semănăm iubire!
Copii ai păcii, veniți să ne-mprietenim!
Şi cu şiragul blând de suflete nevinovate
Să-ntindem horă mare şi să ne veselim.

Zi de sărbătoare

Într-o dimineață de primăvară, peste sat s-a aşezat o lumină lină, plină de căldură şi de pace. Drumurile erau străjuite de vişini, plini de troiene înflorite. Păsărelele zburau spre seninul cerului de aur, ciripind vesele, sub razele strălucitoare ale soarelui.

Peste tot, oamenii se plimbau îmbrăcați în haine de sărbătoare şi mergeau spre biserică. Acolo se închinau la Maica Sfântă şi se rugau ca speranța lor să nu fie lăsată să moară.

Scanned with OKEN Scanner

Spre seară, când satul se aprinde în caldă lumină şi vântul adie-ncetişor, lumea intră în case. Toți aşteaptă mulțumiți noaptea gândurilor, care ar putea să aducă fiecăruia un vis ceresc.

Este minunat să petreci o astfel de zi plăcută în sat, când e sărbătoare!

Compuneri tematice:

Cerință:

Scrie o scurtă compunere în versuri despre anotimpul tău preferat.

Primăvara

Toate florile din geam
Fug şi înfloresc pe ram,
La cireşi, la meri, la peri –
Semn al dalbei primăveri.
Înfloreşte în grădina
Minunată, o zambilă.

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Scrie o scurtă compunere în versuri despre animalul tău preferat.

Veverița

Pe creanga unui copac
Veverița s-a urcat
Ca să caute alune
Pentru iarna ce-o să vină

Pe o alta mai de sus
Stătea una în culcuş
Ce dormea şi tot visa,
La iarnă nu se gândea.

Pisicuța mea

Pisicuța mea-i bolnavă
Are gripă şi pojar –
Am dus-o la dispensar.
Doctorul mi-a dat rețeta

Să o plimb cu bicicleta.
Bicicleta şi-a rupt roata,
Iar pisica şi-a rupt coada.
Şi de-atâta supărare,
I-a crescut o alta mare!

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Realizează o compoziție în versuri despre orașul natal.

Orașul meu

La Iași, în inima Moldovei,
Din nou toamna a venit
Cu al său covor de frunze moarte –
Orașul iar e-acoperit.
Mă plimb pe aleile grădinii
Și ascult cum cântă vântul –
De mâine ploaia va veni
Și-i va uda pământul!

Orașul meu

Vedeți aceste măguri
Ce-s line, călduroase?
Acolo cugetările
Sunt libere, frumoase.
De-acolo căutările
Încep în iz de tei,
Cu liniștea și gândurile
Slăvitului condei.
De-am merge mai departe
În snoave și povești
Dăm peste Nică-al nostru,
Băiat din Humulești.

Cerință:
Alcătuiește o compunere despre carte.

Minunata împărăție a cărților

Cartea este un freamăt de frunze, un cântec alinător cântat de glasul cristalin al mamei sau de un instrument muzical, o aripă albastră, o boare de cetină, o slovă, un gând înaripat, o prietenă bună care te îndrumă mereu pe drumul vieții.

Mulți autori o definesc ca un spirit al cunoștințelor, al gândurilor și al simțirii umane, ca o floare anume înflorită.

Cartea te însoțește ca un tovarăș care nu te plictisește. În lumea cărții parcă navighezi pe un ocean al științei. Parcă poposești într-un paradis, într-o grădină unde ramurile pomilor te îndeamnă să guști din coroana dulce a proverbelor cu tâlc și încărcate de învățăminte.

Scanned with OKEN Scanner

Înaintând spre inima cărții, simți că, parcă, ai reuşit să cucereşti o piramidă în vârful căreia tronează înțelepciunea. Pentru mine, cartea constituie drumul în viață, cărăruia presărată cu pietre de diamant ce duce spre cel mai pretențios paradis: paradisul cunoaşterii.

Se cuvine să le mulțumesc din tot sufletul editorilor, tipografilor şi mai ales autorilor care se trudesc mult pentru scrierea cărților.

Ooo!...câte lucruri interesante învățăm noi din cărți! Să citim, să scriem, să ne exprimăm corect şi frumos căci, vorba proverbului: „Nimeni nu se naşte învățat". Citind mereu, cred că mintea mea va deveni un laborator de idei asemenea semințelor ce mai târziu vor lega rod.

După toate poveștele ascultate din cărți, am înțeles că pot ajunge un om realizat în viață, dacă am cunoscut minunata lor împărăție.

Cerință:
Scrie un text despre şcoala ta.

Şcoala mea

Frumoasă-i şcoala mea şi mare –
Sunt mândru să învăț în ea.
Şi o iubesc pe-a mea învățătoare –
Om mare, vreau s-ajung asemenea.
Mulți copii, la fel ca mine,
Cu drag, la şcoală merg.
Aşa-i în viață cel mai bine
Să-nvăț şi ce-i în jur să înțeleg.

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Realizează o compunere despre scriitorul preferat.

Dor de Eminescu

Eminescu a existat şi va dăinui pentru noi, românii, prin monumentala sa operă. Dorul de Eminescu sălăşluieşte mereu în sufletul meu, dar mult mai puternic este în luna lui gerar, cu ocazia aniversării sale.

Când deschid un volum de poezii, mă cufund într-o lume feerică, descoperind „frumuseți şi prețuri noi" ale cuvintelor, ori călătoresc într-o lume astrală, lume care mă poartă încet-încet, ca o vrajă, în împărăția Luceafărului. Aici, înțeleg că în sferele cele mai înalte ale cosmosului, aştrii strălucesc orbitor şi că ei aparțin unei „lumi nemuritoare şi reci".

Alte postume mă poartă cu paşi nostalgici în universul eminescian al copilăriei şi al adolescenței, unde poetul-copil a fost atras de farmecul naturii, colindând plaiurile şi codrii, ascultând murmurul izvoarelor, foşnetul frunzelor, şoaptele vântului şi glasul tânguitor. Toate acestea, împreună cu doinele, ghicitorile, basmele poporului din vremuri străvechi, auzite de la bătrâni, s-au păstrat în amintirea lui, găsindu-şi mai târziu ecou în versuri pline de o neasemuită frumusețe.

Dorul de marele poet pune stăpânire pe sufletul meu ori de câte ori poposesc vara sub teiul din Copou, unde poetul îşi căuta un răgaz de meditație sau la *Plopii fără soț*, unde „Luceafărul poeziei româneşti" zăbovea uneori pentru a număra plopii luminii, ai dreptății şi care mereu îi ieşeau fără soț.

În laşul aşezat pe şapte coline se văd urmele geniului, se regăsesc miresmele acelor vechi flori de câmp presate în filele „manuscriptelor" cu doine şi elegii care vibrează de acorduri lirice.

În credința mea de copil, poetul este „geniul literaturii româneşti", este o podoabă rară pe un colț de plai mioritic, este o lumină ce „străluce" şi la a cărei mângâiere eu primesc învățătura.

Sunt mândră că trăiesc şi învăț limba ce se vorbeşte în patria lui Eminescu şi Creangă.

Scanned with OKEN Scanner

Compuneri descriptive

Cerință:
Descrie într-o scurtă compunere floarea preferată.

Nufărul

Nufărul este o plantă iubitoare de apă. Are petalele albe, imaculate ca zăpada. Frunzele sale verzi au o formă rotundă şi plutesc ca nişte bărcuțe pe cuprinsul apei.

Această floare are un parfum suav şi viața ei curge precum apa curată, limpede, rămânând pentru noi o mare bucurie să o descoperim.

Ce floare rară este nufărul!

Cerință:
Descrie într-o scurtă compunere floarea sau copacul preferat.

Stejarul

Este ora de limba română. Andrei a început să ne povestească despre stejar:

– Stejarul este falnic şi curajos. El are coaja groasă, care îl fereşte de furtuni. Rădăcinile stejarului sunt bine înfipte în pământ. Fructul stejarului se numeşte ghindă. Cu ele se hrănesc veveriţele şi porcii mistreți. Pe vremuri, pădurile de stejari îi ascundeau pe oameni de cotropitori. Fiind un lemn tare, stejarul poate fi folosit la încălzirea locuințelor şi la fabricarea mobilei.

Din cele mai vechi timpuri, stejarul a fost bun prieten cu românul.

„Copacul este ca şi omul!"

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Descrie o călătorie de neuitat din viața ta.

O călătorie cu telecabina

Aş dori, dragi colegi, să aflați despre clipele minunate petrecute în tabăra Buşteni.

Mă aflam cu domnul învățător şi cu alți colegi în frumoasa localitate Buşteni. După zile deosebite petrecute în tabără, după interesante excursii, aşteptam să urcăm pe Platoul Bucegi cu telecabina. Am încercat de mai multe ori să ajungem, dar n-am reuşit din cauza vremii nefavorabile.

În sfârşit, a venit o zi fără ceață şi fără nori. Era cu o zi înainte de plecarea din tabără.

Odată urcați în telecabină, la pornirea ei spre culmile munților, am simțit puternice emoții. Nu mai fusesem niciodată cu telecabina şi mi se părea că plutesc undeva sus–sus, aproape de nori. Cu inima cât un purice, vedeam în urma noastră blocurile şi casele ca nişte cuburi minuscule, iar oamenii erau mici cât furnicile. Ce minunat este să poți admira izvoarele ce şerpuiesc ca nişte firicele argintii printre stânci!

Ce poate fi mai frumos ca atunci când te afli pe cei mai pitoreşti munți din țară - Munții Bucegi! Aici am admirat împreună cu domnul învățător şi cu colegii mei, formele stâncoase cu chipuri de oameni precum „Sfinxul" şi „Babele".

La coborâre cu telecabina, firul emoțiilor ne-a copleşit din nou. Pe crestele cele mai înalte ale munților, caprele negre săltau, iar prin poienițele cu iarbă şi flori, turmele de mioare păreau pete albe şi negre.

Plimbarea cu telecabina a fost ca un vis frumos pe care nu-l voi uita prea curând ... sau poate niciodată.

Scanned with OKEN Scanner

Cerință:
Descrie animalul preferat:

Pisica

Bunicii mei locuiesc într-o căsuță mică şi frumoasă de la periferia oraşului. Ei cresc pe lângă casă multe făpturi gingaşe printre care şi o pisică siameză.

Ori de câte ori merg la bunicii mei dragi, mă întâmpină la poartă Motănica, căci aşa îmi place să o dezmierd. Ea are blană de culoare maronie-roşcată, cu reflexe negricioase şi coadă ce o unduieşte prin aer ca o spirală. Se apropie de mine sfioasă, se gudură pe lângă picioarele mele şi mă priveşte cu doi ochi fosforescenți ca licuricii în noapte. Are mustăți lungi cu care parcă detectează în jurul ei şi tresaltă la paşii din preajmă, ridicând ca două pâlnii urechiuşele pe căpşorul rotund ca un ghem.

Păşeşte încet pe pernuțele ei moi ca buretele, aşezându-mi-se deseori în brațe şi torcând mereu asemenea unui fus sau spălându-şi blănița catifelată cu limba şi lăbuța.

E blândă, dar vai de şoriceii care îi cad în ghearele ascuțite ca nişte ace, fiindcă îi pândeşte cu multă agerime şi nu-i iartă deloc, căci cunoaşte şi ea proverbul: „Când pisica nu-i acasă, şoarecii joacă pe masă".

Mi-e dragă această pisică şi atunci când merg la bunica îmi place să-i aduc mâncarea ei preferată, laptele dulce.

Cerință:
Descrie într-o compunere viețuitoarea preferată.

O zi din viața unei furnici

Era în zorii zilei. Soarele începu să-şi trimită sulițele aurii pe pământ. O furnicuță care abia se trezise mergea grăbită pe o cărăruie îngustă cât un fir de ață.

Scanned with OKEN Scanner

Ea a plecat să caute de mâncare pentru copilaşii ei care nu erau mai mari decât un fir de nisip. Munca şi interesul furnicii pentru copilaşi au totdeauna o răsplată. Iată că lângă un fir de iarbă, care i se părea că nu are capăt, găsi trei firimituri de pâine. Luă una şi o duse la copiii care aşteptau ca nişte lupi înfometați. După ce le-a dat de mâncare, se întoarse să aducă şi a doua firimitură, care i se părea grea ca un bolovan. O luă, o duse acasă şi o puse în minusculul frigider. La prânz le împărți copiilor din jumătate, căci cealaltă o păstra pentru zile mai grele.

Porni apoi să o aducă şi pe a treia. Dar de data aceasta nu mai avu noroc. Un nor cenuşiu aduse o ploaie năprasnică şi ea fu luată de vântul care sufla anevoios. Din fericire se trezi pe o frunză verde. Dar bucuria aceasta nu dură mult. Furnica, nu ştiu cum se întâmplă, dar căzu într-o baltă. Vântul care începu să sufle şi mai puternic i-a rupt un picior. Plutea pe apă mâhnită şi cu durere în suflet, iar gândul îi zbura la copilaşii dragi.

În timpul acesta, copiii aşteptau îngrijorați întoarcerea mamei. După ce ploaia s-a sfârşit, vântul se linişti şi apele scăzură. Ei au pornit în căutarea mamei. Au găsit-o înspre seară. Văzând că are piciorul rupt, au chemat mai mulți prieteni ca să îi ajute. Când au ajuns acasă, au aşezat-o pe pat, i-au dat ceai cald, iar mama-furnică a istorisit întreaga poveste.

Din această întâmplare, copilaşii au înțeles câte face mama lor pentru ei şi cât de mult o iubesc şi o prețuiesc.

Cerință:
Scrie o compunere în care să realizezi portretul tău.

Portretul meu

Numele meu este Agape Alina. Sunt în clasa a III-a A şi am zece ani.

Eu am fața ovală, cu ochi mari şi negri, străjuiți de sprinceane arcuite, gene dese. Părul îmi este negru ca abanosul, nu prea lung, chiar potrivit pentru fața mea.

Scanned with OKEN Scanner

De urechile mici, firave şi ovale atârnă nişte cercei rotunzi şi galbeni, precum boabele aurii ale porumbului.

Nasul este mic, puțin cârn şi îmi dă voie să miros micile flori cu mânuțe verzi şi căpşoare de curcubeu.

Când alerg, obrajii mi se înroşesc. Buzele roşii şi uscate dansează întotdeauna când încep să vorbesc în ritmul melodiei visătoare.

Firea îmi este puțin nervoasă, dar când îmi propun ceva, nimeni nu mă poate convinge contrariul.

Sunt gălăgioasă, dar uneori sunt tăcută ca un mormânt, încât nu-ți dai seama unde sunt. Când cineva din familie greşeşte, eu îl contrazic imediat.

Cerință:
Realizează o compunere în care să-ți descrii oraşul.

Oraşul meu

„Iaşi, cetate fermecată,
Pentru inimi de români
Astăzi, tu ca niciodată
Eşti şi tânăr şi bătrân."

Dacă îți vei îndrepta vreodată paşii spre Moldova, după ce vei străbate drumuri lungi prin văi şi prin codri, vei da de o cetate minunată ce se numeşte Iaşi.

Codrii Buciumului şi ai Bârnovei îl ascund, dar după ce-i străbați ajungi să descoperi un frumos şi întins oraş. Pe mândrele sale coline străjuiesc bătrâne mănăstiri precum: Cetățuia, Galata.

La fiecare pas te întâmpină trecutul şi istoria. Chiar la intrarea în oraş, poți zăbovi puțin la „Plopii fără soț" ai lui Eminescu sau la teiul din Copou. Şi tot pe aici şi-au purtat paşii mari personalități politice, cărturari şi scriitori iluştri precum Creangă, cel care la Bojdeuca din Țicău a făurit nemuritoarele „Amintiri din copilărie", îndemnat de cel ce rămâne pentru noi „Luceafărul" poeziei româneşti.

Scanned with OKEN Scanner

De-ți vei îndrepta paşii mai departe, vei întâlni în drumul tău un palat măreț, adevărată capodoperă a arhitecturii. În fața palatului , pe calul său, străjuieşte Ştefan cel Mare, voievod vestit ca un Făt-Frumos în luptele sale.

Cărările se deschid mai departe spre dealul Copoului, acolo unde „Universitatea Alexandru Ioan Cuza" adună studenții din toată Moldova, dându-le tuturor lumina cărții pentru a deveni specialişti de seamă. Multe personalități au studiat aici şi au arătat lumii apoi că nu este unul oarecare, ci este cel mai ales între popoarele lumii.

Bunătatea şi ospitalitatea te întâmpină la fiecare pas, căci moldovenii sunt buni şi ospitalieri, ca strămoşii lor.

Sunt mândru că locuiesc în aceste vestit oraş ce geme peste tot de istorie, de cultură şi tradiție.

Patria mea

Aşezată în estul Europei, România, datorită frumuseților şi bogățiilor ei a plătit tribut scump în fața cotropitorilor.

Mulți poeți au cântat frumusețea şi trecutul glorios al patriei. În versurile lor, au zugrăvit tablouri cu scene de apărare a sfântului pământ românesc, unde natura i-a stat alături.

Poporul român a păstrat în sângele lui vitejia celor două popoare din care se trage: dacii şi romanii. Multe războaie şi multe nenorociri a întâmpinat poporul român, dar dragostea de moşie şi de libertate l-a îndemnat să-nvingă.

Colindând vara prin tabere şi excursii, studiind geografia şi istoria, am văzut cât de frumoasă şi bogată este țara mea. De la Dunăre până în nordul țării este străbătută de minunata salbă a munților Carpați din care se despletesc multe ape în cărări de argint, pe întinsele câmpii ale Valahiei şi printre dealurile blânde ale Moldovei. Aceste frumuseți pitoreşti se împletesc cu bogățiile pe care le ascunde pământul românesc: petrol, gaze naturale, cărbune, minereuri de fier, aur şi argint.

Într-o țară atât de frumoasă şi de bogată, cu un trecut glorios, cu un popor viteaz şi deştept, este o adevărată religie să-ți iubeşti patria şi să mărturiseşti cu fruntea sus şi mândru: "Sunt român!"

Scanned with OKEN Scanner

C. Compoziții gramaticale

Pentru fixarea unor noțiuni gramaticale învățate, cea mai eficientă metodă este introducerea lor practică de către elev în compoziții proprii; se obține astfel o exprimare corectă în mod conștient.

Compozițiile gramaticale au ca material de sprijin ortogramele, semnele de punctuație, familiile de cuvinte, părțile de propoziție sau părțile de vorbire; de aceea, ele solicită un efort dublu din partea elevului pentru că acesta trebuie să se concentreze în același timp și asupra subiectului și a unității compoziției, cât și asupra formei acesteia; de aceea e de preferat să fie cât mai scurte.

Cerință:
Scrie o compunere în care să folosești toate semnele de punctuație învățate.

La muzeu

Astăzi vizităm muzeul vânătorilor. Aici vedem tot felul de animale împăiate: iepurași, lupi, râși, cerbi, chiar și mistreți.

– Uite și un urs! remarc eu mirat.

Acum ne aflăm lângă o pasăre colorată, având coada formată din pene lungi – lungi.

– Ce pasăre este aceasta, doamnă? Întreb eu nedumerit.

– Este un fazan, copile!

Am plecat spre casă încântați de minunățiile naturii pe care le văzusem adunate la un loc.

Scanned with OKEN Scanner

Compunere pe baza familiei de cuvinte

Cerințe:

1. Alcătuieşte familia de cuvinte pornind de la substantivul: „piatră”

2. Realizează o scurtă compunere în care să integrezi cel puțin cinci cuvinte din familia găsită.

Pietrarul satului

La marginea unui sat de munte, cu locuințe cochete ca nişte bijuterii, locuia un vrednic gospodar, de meserie *pietrar*.

Zilnic străbătea urcuşul *pietruit* ce se deschidea ca un arc spre munte, unde se afla o veche carieră de *piatră*. Ani de zile a vorbit cu stâncile, le-a cunoscut, şi din inima lor a reuşit să exploateze cantități enorme de *pietre* şi mărunt *pietriş*.

Pietroaiele rezistente şi de culori negre şi cenuşii erau folosite la temelia casei, iar *pietricelele* îmbrăcau pereții ca un mozaic.

Pietrarul satului se numea *Petrache* şi era vestit pentru că transportă *piatră* la toți locuitorii de pe acele meleaguri.

Ce mândri erau sătenii de *pietrarul* lor!

Cerință:

Alcătuiți o compunere în care să folosiți ortogramele învățate.

Revedere

Eram la facultate. Se apropia ziua de 8 Martie şi mama...era departe. Mă gândesc zi şi noapte la ea, dar e departe. Un singur pas şi totul va fi aşa cum a fost odată: eram la pieptul ei, mă săruta uşor pe frunte şi îmi spunea duios: “Noapte bună!”

Scanned with OKEN Scanner

Alerg în vis, alerg *s-o* prind, dar...*s-a* dus, e prea departe...

Îmi amintesc când de 8 Martie, acum câțiva ani, am fugit una spre alta cu brațele deschise. Şi *m-a* luat uşor în brațe.

Când îi dădeam cadouri, îmi spunea: "Vino să te pup!" şi ea mă săruta uşor pe obraz .Mireasma ei de trandafiri se răspândea în toată casa.

Şi azi mă voi duce la ea cu un pupic şi un buchet mare, mare de flori. Îi voi spune cât de mult o iubesc şi că *mi-a* fost dor de ea. Şi iată cum alergăm una spre alta, cu lacrimi în ochi, *zicându-ne*:

- Bună, mamă!
- Bună, puiule! Vai, ce bine că *te-ai* întors acasă!
- Mamă! Să ştii că te iubesc mult şi *mi-a* fost dor de tine!

Mama era frumos îmbrăcată, ca de sărbătoare. Un mărțişor frumos *i-am* pus în piept şi ea *m-a* sărutat pe frunte. Am observat atunci că iarna *s-a* coborât în părul mamei şi fulgii i *s-au* prins înverşunați de gândurile şi speranțele ei. Dar, în ziua reîntâlnirii, în viața mamei era primăvară. Îmi place să cred că eu erám cel mai frumos mărțişor al primăverii vieții ei.

Compunere pe baza unei părți de vorbire

Cerință:

Realizează o compunere în care să foloseşti cât mai multe pronume.

Convorbire în ghiozdan

Este o seară blândă de toamnă, iar *eu mă* gândesc la noul an şcolar. Aşa am adormit.

Deodată, o larmă îngrozitoare *s-a* stârnit în ghizdan. *M-am* ridicat şi am ascultat cearta cărților şi a rechizitelor:

– *Noi* suntem cele mai importante cărți, spun Limba română şi Matematica! Deci, *voi* sunteți subordonatele noastre!!! Sâc...

Scanned with OKEN Scanner

– Nu este adevărat, şi *nouă ne* revin unele merite, spune furioasă Istoria!

– Cărților, dar de caiete ați uitat? Cartea şi caietul de Limba română sunt în strânsă legătură, deci suntem şi *noi* importante! *se* aude replica unor caiete.

– Dar, ... rechizitele, instrumentele de scris nu mai au nici o valoare? întreabă mirat stiloul. Cum ar putea dezlega învățăceii taina literelor şi a cifrelor?

– Oare toate greşelile cum ar mai putea fi înlăturate, dacă n-aş exista şi *eu*? adaugă supărată guma.

Fiecare instrument din penar *se* credea un mic rege pe tărâmul acestui regat, ghiozdanul. Care mai de care încerca să-*şi* scoată în evidență valoarea şi să-*şi* apere cu înverşunare drepturile de suveran la tron, astfel că *le*-am sfătuit de îndată:

– Nu *vă* mai certați, am învățat la educație civică un lucru important, că toți suntem egali. Aşa că dați-*vă* mâna şi împăcați-*vă*!

Înțelegând povețele *mele*, prietenii din ghiozdan *şi*-au cerut scuze unul altuia şi *s*-au împrietenit din nou. Când au vrut să-*mi* mulțumească, ceasul deşteptător a spulberat lumea feerică a visului, anunțându-*mă* că a sosit dimineața şi acum... în ghiozdan e pace.

Cerință:

Alcătuieşte o compunere cu titlul "Seara", folosind cât mai multe atribute.

Seara

La sfârşitul *fiecărei* zile, de *veselă* primăvară, *geroasă* iarnă sau *aurie* toamnă şi *călduroasă* vară, soseşte, fără să uite vreodată, seara, cu umbrele ei *gri*.

Pretutindeni, peste *orice* ținut *de munte* sau *de câmpie*, prin oraşe şi sate, se strecoară, *nevăzută* de nimeni, seara. Ea vesteşte ca un *adevărat* mesager că ziua s-a încheiat pentru *orice* ființă *de pe pământ* şi că, în momentul *amurgului*, toată natura se pregăteşte de odihnă.

Se apropie tiptil-tiptil, purtând o rochie *cu nuanțe* de *albastru-cenuşiu*, cu care acoperă *orice* petec de pământ din calea *sa*,

Scanned with OKEN Scanner

asemenea unei năframe *de nori plumburii*. Zâmbeşte uneori cu seninătate, alteori aduce zbucium, agitaţie şi tristeţe, ce le împarte deopotrivă naturii şi tuturor celor ce alcătuiesc lumea *vie*.

Iarna e mult mai grăbită Seara. O alungă pe sora *ei*, Ziua, ca apoi să-i lase locul surorii *ei mai mari*, Noaptea. Vara, *această* zână cu chipul numai umbre, se lasă aşteptată şi rugată să-şi facă apariţia.

Orice moment *al zilei* are frumuseţea *lui*, însă serile *de vară*, la apus *de soare*, sunt *adevărate* pasteluri *imortalizate* de mulţi artizani *ai penelului*. La fel de magnifice sunt şi serile *de iarnă*, unde strălucirea *zăpezii*, la lăsarea *serii*, creează *feerice* tablouri.

Serile *cu lună* par *adevărate* frunţi *descreţite*, unde stele *argintii* şoptesc despre regele *lor*, despre luceafăr, astfel devenind muze *pentru nenumăraţi poeţi*, precum Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, etc.

Îmi plac momentele *serii* pentru că ne adună pe toţi *ai casei*, dar ce iubesc mai mult, este seara *de Crăciun*, *cu surprizele ei*.

Cerinţă:
Folosiţi într-un text cu titlul "Un joc de copii" şi următoarele cuvinte: **de la, în, de prin, dar, asupra, şi, fără să, nici, dacă, ci.**

Un joc de copii

Este o fermecătoare zi de vară. Andrei şi prietenii lui şi-au dat întâlnire la ora douăsprezece în parcul din faţa Grădinii Zoologice.

Ei au ieşit grăbiţi *de prin* case şi, *fără să* şovăie, au plecat spre Grădina Zoologică. Aici au văzut: lei, tigri, cerbi, maimuţe şi alte animale fioroase, dar nostime.

Cel mai mult i-a impresionat ursul brun pe care copiii îl considerau regele Carpaţilor. *Dar*, iată că asupra grupului de copii s-a abătut o nenorocire, fiindcă cel mai mic dintre ei a introdus mâncare printre gratiile cuştii ursului şi acesta i-a sfârtecat mâna mică şi fragilă. Astfel, copiii au plecat *de la* Grădina Zoologică la spital; *nici dacă* i-ar fi obligat părinţii să se ducă acasă, ei nu ar fi acceptat, ci ar fi rămas alături de prietenul lor.

Prin astfel de fapte, prietenii dovedesc cât sunt de uniţi la nevoie şi cât de mult trebuie să-ţi iubeşti aproapele.

Scanned with OKEN Scanner

IV. 1. DISCUTAREA ŞI CORECTAREA COMPOZIŢIILOR

Reprezintă o etapă mult mai importantă decât redactarea propriu-zisă pentru că ea contribuie la depistarea operativă a greşelilor, la conştientizarea scrierii corecte, la cultivarea responsabilităţii faţă de procesul scrierii, la formarea deprinderii de apreciere şi autoapreciere.

Atât discutarea, cât şi corectarea au un rol important în dezvoltarea exprimării corecte a elevilor, în limbaj corespunzător compoziţiilor de orice fel, atât oral, cât şi scris. Aceste operaţiuni ajută la înlăturarea unor greşeli repetate, a neclarităţilor, dar previn şi apariţia altora.

Pentru eficientizarea celor două operaţiuni se impun câteva cerinţe metodologice: corectarea şi discutarea compoziţiilor să aibă caracter educativ şi stimulativ şi să se realizeze sistematic, pe baza unui plan de discuţie ce conţine mai multe întrebări. Se impune, de asemenea, o corectare rapidă, imediat după redactare, urmată de evidenţă clară a greşelilor, fiecare compoziţie fiind însoţită la sfârşit de notarea observaţiilor în legătură cu greşelile făcute, precum şi de indicarea unor exerciţii de corectare a acestora. La fel de eficientă este şi rescrierea de către elev a lucrării corectate.

Metodicile propun diverse modalităţi de corectare şi discutare a compoziţiilor; se poate face apel la o corectare individuală, însoţită de o analiză amănunţită sau la o discuţie comparativă a mai multor lucrări, alteori se poate realiza autocorectarea, cu sprijin la început. În toate situaţiile se cere implicarea cât mai multor elevi, iar discuţiile trebuie să se încheie cu concluzia învăţătorului.

Discuţia unei compoziţii trebuie să respecte următoarele etape: sublinierea aspectelor generale, pozitive şi negative, observarea planului compoziţiei – dacă s-au respectat cele trei părţi componente, analiza conţinutului – dacă s-a respectat subiectul, coerenţa ideilor şi argumentarea lor, aspectele redactării – vocabularul, construcţiile gramaticale, stilul, ortografia şi punctuaţia.

Scanned with OKEN Scanner

2. EVALUAREA COMPOZIȚIILOR

Dă măsura motivației elevilor, de aceea trebuie să se facă consecvent şi sistematic.

Se acordă o atenție deosebită evaluării spiritului de observație, a capacității de analiză, de comparare şi de generalizare, a creativității şi a imaginației, a orizontului cultural, dar mai ales modul în care acestea iau forma expresiei verbale, într-o manieră originală.

Pentru obiectivizarea acestei etape se stabilesc la început parametrii de evaluare: pentru prezentarea grafică – lizibilitatea, estetica, prezentarea, pentru folosirea limbii – corectitudinea ortografică, morfologică, sintactică, limbajul, stilul, pentru conținut şi organizarea expunerii – structura expunerii, bogăția de idei, precizia informației, concizia, pentru aspectele personale ale fondului – originalitatea, maturitatea, imaginația. Pentru fiecare calificativ trebuie specificată performanța de realizat şi numărul de greşeli acceptate, conform curriculului actual.

Prezentarea rezultatelor evaluării trebuie însoțită de explicații – se comentează cu elevii de ce s-a acordat un calificativ sau altul; se reia organizat discuția compoziției cu aspectele pozitive pentru calificativul primit şi cu aspectele negative pentru punctajul neacordat.

Rezultatele obținute se înregistrează în diagramă pentru observarea procentajului în care elevii au realizat itemii, pe obiective propuse (e necesară această modalitate de înregistrare şi pentru tipul de exerciții indicate fiecărei categorii de elevi, în funcție de greşelile făcute) şi în matrice pentru înregistrarea individuală a rezultatelor şi observarea progresului fiecărui elev.

Modalitățile de evaluare a compozițiilor aplicate de-a lungul timpului sunt notarea analitică şi notarea multiplă pe baza impresiei rapide. Se recomandă ca evaluările actuale să se facă în fiecare oră pentru doi-trei elevi, dar să se aplice şi pentru tot colectivul de elevi la sfârşitul unităților de învățare, apoi al semestrelor.

Scanned with OKEN Scanner

Fişă pentru portofoliul elevilor:

Evaluarea compoziţiilor

1. Aşezarea în pagină (respectarea alineatelor, a părţilor componente: introducere, cuprins, încheiere);

3. Respectarea cerinţelor date;

4. Respectarea normelor de punctuaţie şi ortografie;

5. Coerenţa (înlănţuirea logică a ideilor, corespondenţa titlu-conţinut);

6. Exprimarea artistică;

7. Originalitatea ideilor.

Scanned with OKEN Scanner

Bibliografie generală:

Academia Română, Institutul de lingvistică „I. Iordan”, ***Mic dicționar academic,*** Editura „Univers enciclopedic”, Bucureşti, 2001;

Bucă, M., ***Dicționar de antonime***, Editura Vox, Bucureşti, 2000;

Bulgăre, Gh., ***Dicționar de sinonime***, Editura Palmyra, Bucureşti, 2000;

Gazzard, Ann, **Să gândim împreună,** Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993;

H. Schanb, K.G. Zenke, ***Dicționar de pedagogie,*** Editura Polirom, 2001;

Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuație, Ediția a V-a, Editura „Univers enciclopedic”, Bucureşti, 1996;

Kiseleff, B., ***Dicționar de omonime***, Editura Elis, Bucureşti, 2000.

Matthew, Lipman, **Filozofia pentru copii – Sânziana**, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993;

Molan, V., Peneş, M., **Metodica desfăşurării orelor de compunere-expunere la ciclul primar**, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983;

Parfene,C., **Compozițiile în şcoală**, Editura Moldova, Iaşi, 1996;

Parfene, C., **Compozițiile în şcoală**, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1980;

Peneş, M., **Bucuria de a scrie compuneri**, Editura Aramis, Bucureşti, 1997;

Peneş, M., **Exerciții de limba şi literatura română**, *culegere-clasele I-IV*, Editura Aramis, Bucureşti, 1998;

Scanned with OKEN Scanner

Rodari, Gianni, **Gramatica fanteziei**, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1980;

Săndulache, L., **Manual de compunere pentru clasele II – VIII**, Editura Cutia Pandorei, 2000;

Şerdean, Ioan, ***Metodica* predării limbii române la clasele I-IV**, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1993;

Ungureanu, A., **Metodica studierii limbii şi literaturii române – învățământ primar**, Editura AS'S, Iaşi, 2003;

Vlad, Carmen, **Sensul, dimensiune esențială a textului**, Editura Dacia, Cluj, 1994;

Tipografia
PANFILIUS
Iaşi, str. Lascăr Catargi 72
tel: 0232/211309, 0788-314801

Scanned with OKEN Scanner

Compoziţiile propuse încearcă a fi imbolduri pentru creaţie, surse de inspiraţie, „drumuri" spre ceea ce „căutăm" fiecare din noi.

Sugestiile de compuneri sunt precedate de exerciţii pregătitoare, care au rolul de a conştientiza şi valorifica materialul lingvistic şi ideatic de care dispune elevul.

Autorii

ISBN 973-7901-01-0

EDITURA SF. MINA
IAŞI, 2004

Scanned with OKEN Scanner